

Kadernota 2024-2027

Blijvend investeren in
de Samenleving

Gemeente Smallingerland

Ynliding	2
Inleiding	3
1. Uitgangspunten begroting 2024	4
2. Ontwikkeling financiële positie	6
2.1. <i>Structurele ruimte</i>	6
2.2. <i>Gecalculeerd risico</i>	7
2.3. <i>Algemene reserve</i>	8
3. Nieuw beleid en overige ontwikkelingen	9
3.1. <i>Centrumvisie</i>	9
3.2. <i>Verduurzamen gemeentelijke gebouwen</i>	10
3.3. <i>Ambitieniveau publieke handhaving</i>	10
3.4. <i>Bereikbaarheid burgerzaken</i>	11
3.5. <i>Omgevingswet</i>	11
3.6. <i>Verbouw gemeentehuis</i>	11
3.7. <i>Financieel niet vertaalde ontwikkelingen</i>	12
3.8. <i>Overige ontwikkelingen</i>	14
3.9. <i>Personele ontwikkelingen</i>	23
4. Bijlagen	25
<i>Bijlage 1: Centrumvisie</i>	26
<i>Bijlage 2: Ambitieniveau publieke handhaving</i>	29
<i>Bijlage 3: Uitsplitsing personele ontwikkelingen</i>	33

Ynlieding

Hjirby biede wy jo de kadernota 2024 oan. Mei it fêststellen fan dy kadernota jouwe jo rjochting oan de kaders dêr't it kolleezje de begrutting foar 2024 binnen tariede kin. De kadernota is sa de earste stap nei it presintearjen fan in begrutting foar 2024.

Finansjeel perspektyf

De jierren 2024 en 2025 litte in posityf saldo sjen. Foar de jierren 2026 en 2027 is dat, krekt as by de measte oare gemeenten yn Nederlân, in oar ferhaal. Troch it noch hieltyd útbliuwen fan strukturele middels út it Ryk wei om it saneamde ravynjier 2026 te demjen, bliuwe gemeenten langer yn ûnwissichheid sitten. Dizze ferwachting is yn line mei de moasjes dy't by it VNG Jierkongres 2023 oannaam binne.

Bliuwend ynvestearje yn 'e mienskip

Dochs kiest it kolleezje derfoar om bliuwend te ynvestearjen en dêrmei Smellingerlân noch in better plak wêze te litten om te wurkjen, wenjen en rekreëarjen. De Algemiene reserve biedt romte om ynsidintele ûntjouwingen mooglik te meitsjen. It kolleezje set dêrom foars yn op it oanpakken fan it sintrumgebiet troch it foarmjen fan in ûntjouwingsfûns. Struktureel wurdt der ek in ympuls jûn oan ûnder mear de publike hanthavening, it jongereinwurk en ynvestearringen yn it duorsum meitsjen fan ús gemeente.

Optimale balâns

It kolleezje is fan miening dat it Ryk gemeenten struktureel kompensearje moat foar de weromfal yn ynkkomsten út it Ryk wei en set alles op alles om foar te kommen dat it útbliuwen fan in oplossing fanút it Ryk lanchjierrige negative effekten hat op de Smellingerlânske mienskip. Ut dat eachpunt wei is keazen om diskear in net-slutend mearjierreperspektyf te presintearjen. In kar út needsaak, út it folle besef wei dat dit net winsklik is. Besifere is dat it jierlikse tekoart fan de Nederlânske gemeenten mei-inoar € 2,7 miljard bedraacht. Dat soe foar Smellingerlân in ekstra útkearing wêze fan likernôch € 10 miljoen. Om 't it ûnwis is yn hoefier't it Ryk dat ravyn dempe sil, kiest it kolleezje foar in optimale balâns tusken finansjele foarsichtichheid en bliuwend ynvestearjen. It yn dizze kadernota presintearre strukturele tekoart is sa dat it kolleezje it realistysk achtet dat sy dit tekoart, yn it ûnferhope én ûnferwachte worst-case senario fan it útbliuwen fan wat demping troch it Ryk, oerbrêge kin.

Begruttingssaldo

It hjir presintearre saldo fan dizze kadernota sil lykwols net it eindsaldo fan de feitlike begrutting wêze. It kolleezje bliuwt bygelyks kritysk op al besteande budzjetten yn de begrutting, en sil dy de kommende tiid beoardiele op realisme en wêr nedich oanpasse. De útkomsten hjirfan wurde meinaam by it opstellen fan de begrutting 2024.

Drachten, 27 juny 2023

Boargemaster en wethâlders fan Smellingerlân,

sekretaris

boargemaster

S. van der Berg

J. Rijpstra

Inleiding

Hierbij bieden wij u de kadernota 2024 aan. Met het vaststellen van deze kadernota geeft u richting aan de kaders waarbinnen het college de begroting voor het 2024 kan voorbereiden. De kadernota is zo de eerste stap naar het presenteren van een begroting voor 2024.

Financieel perspectief

De jaren 2024 en 2025 laten een positief saldo zien. Voor de jaren 2026 en 2027 is dit, net als bij de meeste andere gemeenten in Nederland, niet het geval. Door het nog steeds uitblijven van structurele middelen vanuit het Rijk om het zogenoemde ravijnjaar 2026 te dempen, blijven gemeenten langer in onzekerheid zitten. Deze verwachting is in lijn met de moties die bij het VNG congres 2023 zijn aangenomen.

Blijvend investeren in de samenleving

Toch kiest het college ervoor om blijvend te investeren en daarmee Smallingerland een nog betere plek te laten zijn om te werken, wonen en recreëren. De Algemene reserve biedt ruimte om incidentele ontwikkelingen mogelijk te maken. Het college zet daarom fors in op het aanpakken van het centrumgebied door het vormen van een ontwikkelfonds. Structureel wordt er ook een impuls gegeven aan onder andere de publieke handhaving, het jongerenwerk en investeringen in het duurzaam maken van onze gemeente.

Optimale balans

Het college is van mening dat het Rijk gemeenten structureel moet compenseren voor de terugval in inkomsten vanuit het Rijk en zet alles op alles om te voorkomen dat het uitblijven van een oplossing vanuit het Rijk langjarige negatieve effecten heeft op de Smallingerlandse samenleving.

In dat licht is gekozen ditmaal een niet sluitend meerjarenperspectief te presenteren. Een keuze uit noodzaak, vanuit het volle besef dat dit onwenselijk is. Becijferd is dat het jaarlijkse tekort van de Nederlandse gemeenten gezamenlijk € 2,7 miljard bedraagt. Dit zou voor Smallingerland een extra uitkering zijn van circa € 10 miljoen. Aangezien het onzeker is in hoeverre het Rijk dit ravijn zal gaan dempen, kiest het college voor een optimale balans tussen financiële voorzichtigheid en blijvend investeren. Het in deze kadernota gepresenteerde structurele tekort is dermate dat het college het realistisch acht dat zij dit tekort, in het onverhoopte én onverwachte worst case scenario van het uitblijven van enige demping door het Rijk, kan overbruggen.

Begrotingssaldo

Het hier gepresenteerde saldo van deze kadernota zal echter niet het eindsaldo van de daadwerkelijke begroting zijn. Het college blijft bijvoorbeeld kritisch op al bestaande budgetten in de begroting, en zal deze de komende tijd beoordelen op realisme en waar nodig aanpassen. De uitkomsten hiervan worden meegenomen bij het opstellen van de begroting 2024.

Drachten, 27 juni 2023

Burgemeester en wethouders van Smallingerland,

secretaris

burgemeester

S. van der Berg

J. Rijpstra

1. Uitgangspunten begroting 2024

In dit hoofdstuk worden de uitgangspunten opgenomen die we hanteren bij het opstellen van de begroting en passen bij een verantwoord financieel beleid.

Algemene financiële uitgangspunten

In de tabel hieronder geven we aan welke indexeringen en generieke aanpassingen gehanteerd zijn bij het opstellen van deze Kadernota. De gegevens vloeien voort uit het Centraal Economisch Plan (CEP) opgesteld door het CPB in maart 2023.

	Omschrijving	Stijging
1.	Salarissen gemeente	5,2%
2.	Goederen en diensten gemeente	3,6%
3.	Gesubsidieerde instellingen	4,6%
4.	Overige subsidies	3,6%
5.	Leges en overige lokale heffingen	4,1%
6.	Grondexploitaties	separaat vastgesteld.

Bovenstaande percentages zijn de aanpassingen ten opzichte van de begroting 2023, jaarschijf 2024.

Lokale lasten

Bij de Afvalstoffenheffing en Rioolrechten wordt uitgegaan van 100% kostendekkendheid van de tarieven. De OZB wordt verhoogd met de inflatiecorrectie van 4,1%. Bij het opstellen van de begroting 2024 wordt de stijging van de tarieven voor de Afvalstoffenheffing en Rioolrechten bepaald.

Subsidies aan maatschappelijke instellingen

In het financiële kader wordt rekening gehouden met een indexatie van de subsidies aan maatschappelijke instellingen voor 2024. Op dit moment wordt een onderzoek opgestart naar het toekomstbestendig maken van de wijze waarop omgegaan wordt met indexeren van subsidies. Dit onderzoek zal voor het vaststellen van de begroting 2024 afgerond zijn.

Verbonden partijen

Smallingerland is deelnemer aan een groot aantal samenwerkingsverbanden. Deelname aan deze samenwerkingsverbanden kost geld en de bijdrage wordt bepaald door de begroting van dat orgaan. De ontwikkelingen in deze bijdragen zijn verwerkt in deze kadernota onder de noemer niet beïnvloedbare ontwikkelingen.

Structureel begrotingsevenwicht

Voorwaarde voor repressief toezicht (toezicht achteraf) vanuit de provincie is een structureel en reëel sluitende begroting. Dit houdt in dat we structurele lasten dekken uit structurele baten en dat eventuele bezuinigingen realistisch zijn.

- Uitgangspunt is dat alle jaren structureel sluitend zijn.
- Mocht het realiseren van een structureel sluitende laatste jaarschijf niet haalbaar zijn, dan zorgen we in ieder geval voor een structureel sluitende eerste jaarschijf. Deze laatste optie heeft niet de voorkeur en draagt niet bij aan een structureel financieel evenwicht en wordt nu bij uitzondering toegepast.

De raad heeft zich uitgesproken voor een structureel sluitende meerjarenbegroting als fundament voor een helder en evenwichtig (financieel) meerjarenbeeld.

Incidentele/eenmalige uitgaven

Incidentele of eenmalige uitgaven dekken we uit de algemene reserve of uit een specifiek daarvoor bestemde bestemmingsreserve.

Post onvoorzien

In de begroting is een post onvoorzien opgenomen voor incidentele uitgaven van € 100.000. Het college heeft met dit budget de mogelijkheid om snel en adequaat te handelen in onvoorziene situaties.

Algemene reserve en weerstandsvermogen

De minimale stand van de algemene reserve bedraagt het berekende weerstandsvermogen. In de begroting 2023 is dit 13 miljoen. Dit bedrag is opgebouwd uit een risicobuffer en algemeen weerstandsvermogen. Bij het opstellen van de begroting 2024 wordt het weerstandsvermogen geactualiseerd.

Algemene uitkering

Bij het opstellen van de begroting 2024-2027 wordt uitgegaan van de Meicirculaire 2023. De Septembercirculaire komt voor het opstellen van de begroting 2024 te laat om structureel te verwerken. De Provincie vindt het daarnaast belangrijk dat de keuze voor een circulaire consequent toegepast wordt. Om die reden is gekozen om de Meicirculaire leidend te laten zijn.

Financiële ratio's

In hoofdzaak wordt financieel gezien voornamelijk gestuurd op een sluitende begroting waarbij structurele lasten gedekt worden door structurele baten en incidentele uitgaven uit eenmalige middelen en reserves. Het sturen op liquiditeit en financiële ratio's zoals verhouding vreemd vermogen / eigen vermogen vindt nog onvoldoende plaats.

Door grote investeringen als het SBO en nieuwbouw de Welle loopt de schuldpositie op. Daarom is het belangrijk om beter en meer te kijken naar de effecten van deze schulden op liquiditeit en begroting.

Kapitaallasten investeringen

Kapitaallasten worden geraamd in de jaarschijf waarin naar verwachting de afschrijvingen starten. Conform de financiële verordening wordt voor het eerst afgeschreven in het jaar na ingebruikname. De raad stelt vooraf de investeringskredieten vast waaruit de kapitaalslasten vloeien. Bij de begroting 2024 wordt een besluit gevraagd over de nieuwe investeringen en daarmee ook de verwerking van de kapitaalslasten in het meerjarenperspectief.

Beheerplannen voor kapitaalgoederen in de openbare ruimte

De beheerplannen worden eens per raadsperiode vastgesteld waarna een actualisatie plaatsvindt. In de begroting worden de lasten in de jaarschijven verwerkt conform de vastgestelde beheerplannen. In 2022 is het beleid voor de kapitaalgoederen geactualiseerd evenals de beheerplannen. De effecten hiervan zijn al vanaf de begroting 2023 opgenomen in het meerjarenperspectief.

Provinciaal toezicht

Jaarlijks stuurt de provincie een begrotingscirculaire over relevante en actuele onderwerpen waarop de (meerjaren)begroting wordt beoordeeld vanuit de provinciale wettelijke financiële toezichtstaak. Deze circulaire is u toegestuurd. Bij het opstellen van de begroting zullen we deze circulaire in acht nemen. Voor 2023 is het repressief toezicht van de provincie van toepassing.

Vernieuwing van de P&C-cyclus

Vanaf begrotingsjaar 2024 worden de cijfers op een andere wijze gepresenteerd. Tot en met begrotingsjaar 2023 wordt in meerjarige tabellen het verschil ten opzichte van het voorgaande jaar gepresenteerd. Vanaf 2024 wordt niet het verschil getoond maar het daadwerkelijke bedrag in elk jaar. Dit verbetert de leesbaarheid van de financiële documenten omdat nu niet meer zelf gerekend hoeft te worden wat het effect ten opzichte van het huidige jaar is, dit is vanaf nu direct zichtbaar in de tabellen. In onderstaande tabel is het verschil weergegeven

Oude methode	2024	2025	2026	2027	totaal
Ontwikkeling A	+100	+100	+100	+100	400
Ontwikkeling B	+50	-10	+20	-10	50
Ontwikkeling C	+100				100
Ontwikkeling D		+100	-100		100 incidenteel
Nieuwe methode	2024	2025	2026	2027	totaal
Ontwikkeling A	+100	+200	+300	+400	400
Ontwikkeling B	+50	+40	+60	+50	50
Ontwikkeling C	+100	+100	+100	+100	100
Ontwikkeling D		+100			100 incidenteel

2. Ontwikkeling financiële positie

In dit hoofdstuk schetsen we de ontwikkeling van onze structurele en eenmalige financiële ruimte na de vaststelling van Begroting 2023-2026. De structurele financiële positie vertaalt zich in een (meerjaren-)begroting, de eenmalige financiële positie wordt bepaald door de vrij besteedbare ruimte in de algemene reserve.

2.1. Structurele ruimte

De onderstaande tabel geeft inzicht in de mutaties in het meerjarenperspectief ten opzichte van de Begroting 2023-2026.

Ontwikkeling structurele positie per jaar	Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)			
	2024	2025	2026	2027
Structurele ruimte begroting 2023	5.098	8.680	81	57
a. Aanvullende Raadsbesluiten 2023	-145	-393	-385	-378
b. Bestuursrapportage I 2023	-1.070	-1.070	-1.070	-1.070
c. Gemeentefonds	12.317	11.788	8.868	7.626
d. Niet-beïnvloedbare ontwikkelingen	-8.092	-8.059	-8.073	-8.066
e. Overige ontwikkelingen	100	-223	578	-260
Totaal ontwikkelingen	3.110	2.043	-82	-2.148
Structureel saldo	8.208	10.723	-1	-2.091
Nieuw beleid Kadernota	-4.898	-4.453	-4.228	-4.525
Saldo kadernota 2024-2027	3.311	6.270	-4.229	-6.616

In de begroting 2023-2026 was sprake van een positief saldo van € 5,098 miljoen positief in jaarschijf 2024. Het meerjarenperspectief van deze begroting bedroeg € 81.000 positief in jaarschijf 2026. In deze kadernota wordt een positief saldo, exclusief beleidsvoornemens van € 8,2 miljoen positief in 2024 gepresenteerd en afgerond € 2,1 miljoen negatief in 2027.

Het totaal van de voorgestelde ambities met een structureel karakter in deze kadernota bedraagt afgerond € 4,5 miljoen, wat het saldo brengt op € 6,6 miljoen negatief in 2027.

Toelichting op de ontwikkelingen in het meerjarenperspectief:

a) Aanvullende raadsbesluiten 2023

De raad heeft drie begrotingswijzigingen aangenomen die een structureel effect hebben op de meerjarenraming. Het gaat hierbij om de wijzigingen: Nieuwbouw de Welle, Kunstgrasvelden Drachtsterboys en de kredietverhogingen opgenomen in het voorstel van budgetoverhevelingen 2022.

b) Bestuursrapportage I 2023

De structurele posten uit de bestuursrapportage I 2023 worden meegenomen in de begroting 2024. De rapportage sluit met een negatief structureel effect van € 1.070.000.

c) Gemeentefonds

De jaren tot en met 2025 bieden o.a. door de afspraak het accres en de opschalingskorting te bevriezen voldoende financiële zekerheid. Vanaf 2026 is er echter nog steeds sprake van een sterke terugval van middelen in het gemeentefonds. Landelijk gaat het om ongeveer € 2,7 miljard wat de gemeenten minder krijgen. Bij onze gemeente zien we een terugval na 2025 van circa € 12 miljoen. De meicirculaire biedt daarmee nog niet de gewenste financiële zekerheid.

Het besluit van het kabinet om vanaf 2026 afscheid te nemen van de huidige "trap op, trap af" methode is de belangrijkste oorzaak van de terugval. Maar ook de instandhouding van de opschalingskorting helpt niet. Vooruitlopend op een nieuwe financiering systematiek heeft het rijk wel € 1 miljard toegevoegd aan het gemeentefonds. Maar ondanks dat is er nog steeds sprake van een groot structureel financieel tekort. Dit dwingt de gemeenten te kijken naar de uitvoerbaarheid van de taken vanuit de verschillende maatschappelijke akkoorden met het Rijk. VNG heeft hiervoor diverse acties in gang gezet en het geluid is helder: Zonder extra geld gaan we taken teruggeven.

Vraag is of het kabinetsbesluit om het volume deel van het accres vanaf 2027 te indexeren op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product, wel de noodzakelijke financiële zekerheid en stabiliteit gaat geven. De uitwerking hiervan is nog niet opgenomen in de meicirculaire en volgt later. De VNG heeft namens de gemeenten nog kritische kanttekeningen geplaatst bij de nieuwe methode. We blijven de ontwikkelingen op dit gebied volgen.

d) Niet-beïnvloedbare ontwikkelingen

Jaarlijks worden alle budgetten (salarissen, materiële lasten, subsidies) geïndexeerd op basis van CPB-cijfers van maart. Deze percentages zijn in hoofdstuk 1 opgenomen. Het totaal effect van het indexeren van baten en lasten komt uit op € 7,8 miljoen. Daar tegenover staat dat in het gemeentefonds een compensatie zit voor prijsstijgingen. Wat wel opvalt is dat in de laatste jaarschijf de niet-beïnvloedbare ontwikkelingen hoger zijn dan de compensatie in het Gemeentefonds. Dit zet de gemeentelijke begroting extra onder druk.

e) Overige ontwikkelingen

Naast de trendmatige ontwikkeling van lonen, prijzen en bijdragen aan derden, zijn er ook wijzigingen die geen directe relatie hebben met prijsstijgingen maar waar we toch niet aan ontkomen. In de onderstaande tabel zijn deze overige ontwikkelingen opgenomen en in de tekst daaronder toegelicht.

Overige ontwikkelingen	Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)			
	2024	2025	2026	2027
1. Meer OZB-inkomsten door areaaluitbreiding	100	100	100	100
2. Investerings onderwijshuisvesting				-820
3. Bijkomende effecten Meicirculaire		-323	478	730
Totaal	100	-223	578	-260

Ad 1. OZB-inkomsten door areaaluitbreiding

Areaaluitbreiding zorgt voor een structureel hogere OZB opbrengst van € 100.000

Ad 2. Investerings onderwijshuisvesting

Voortvloeiend uit het Integraal Huisvestingsplan zijn de extra kapitaalslasten vanaf 2027 € 820.000. Het gaat hierbij om scholen de Swetten en de Trisken.

Ad 3. Bijkomende effecten Meicirculaire

Voortvloeiend uit de Meicirculaire van het Rijk volgt dat vanaf 2026 de eigen bijdrage WMO heringevoerd wordt. Dit betekent een extra opbrengst van circa € 800.000, daar aan gerelateerd vervalt de vorig jaar opgenomen stelpost voor eigen bijdrage huishoudelijke hulp van ruim € 300.000 per 2025.

2.2. Gecalculeerd risico

Het presenteren van een niet sluitende meerjarenraming is weloverwogen genomen. Het gecalculeerde tekort van alle Nederlandse gemeenten gezamenlijk bedraagt circa € 2,7 miljard. Het aandeel van de gemeente Smallingerland hierin is ruim € 10,2 miljoen. Het college gaat ervan uit dat we de komende jaren, wellicht al in het najaar, gecompenseerd worden voor dit tekort.

We gaan uit van een compensatie van 50% van het tekort. Dit is een percentage waarvan we denken dit te kunnen oplossen als de bijdrage vanuit het Rijk lager uitvalt. Dit betekent een extra uitkering van € 5,1 miljoen. Daarnaast zien, mede gelet op de positieve jaarrekeningsaldo's van de afgelopen jaren, dat er ruimte in de al beschikbare budgetten zit. Voorzichtigheidshalve wordt hier uitgegaan van € 1 miljoen waar voor de begrotingsbehandeling al duidelijkheid over moet zijn. Hiermee willen we laten zien dat het gepresenteerde tekort te overzien is.

Prognose ontwikkeling	Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)			
	2024	2025	2026	2027
Saldo Kadernota 2024-2027	3.311	6.270	-4.229	-6.616
Compensatie van het Rijk			3.800	5.100
Realistisch ramen bestaande budgetten	1.000	1.000	1.000	1.000
Totaal	4.311	7.270	571	-516

2.3. Algemene reserve

Naast de jaarlijks terugkerende lasten zijn er kosten die incidenteel voorkomen. Deze kosten dekken we uit eenmalige middelen. Dit zijn bestemmingsreserves en de Algemene reserve.

De Algemene reserve is de spaarpot voor incidentele uitgaven. Overschotten en meevallers worden hier aan toegevoegd.

Een deel van de Algemene reserve houden we (verplicht) achter de hand voor onvoorziene uitgaven (de weerstandscapaciteit). Dit bedrag is momenteel bepaald op € 13 miljoen. Het meerdere is vrij besteedbaar voor bestuurlijke ambities die eenmalig gedekt kunnen worden.

Op basis van de volgende tabel is het vrij besteedbare deel van de Algemene reserve ultimo 2027 € 37,5 miljoen.

Ontwikkeling Algemene reserve	Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)				
	2023	2024	2025	2026	2027
Stand per 01-01-2023	32.299				
Jaarrekeningresultaat 2022	22.562				
Begroting 2023; onttrekkingen algemene reserve	-6.926				
Begroting 2023; primitief begrotingsresultaat	5.077				
Begroting 2023; aanvullende raadsbesluiten	-400				
Bestuursrapportage 2022-I: voordelig resultaat	2.316				
Stand 1/1		54.928	52.554	51.349	50.244
Onttrekkingen al besloten					
Betrekken sport en cultuur bij preventie		Sociaal Domein	-200	-200	-200
Verstevigen vrijwilligersnetwerk		Sociaal Domein	-75	-75	-75
Simmerdeis		Sociaal Domein	-140		
Aanpak laaggeletterdheid		Sociaal Domein	-55		
Afboeken boekwaarden Sint Lukasschool		Sociaal domein	-245		
Buitensportaccommodaties		Fysiek Domein			-30
Gebiedsprogramma Centrum		Fysiek Domein	-400	-400	-400
Buitensportaccommodaties		Fysiek Domein		-10	-130
IBOR vervanging lichtmasten		Fysiek Domein		-41	
Omgevingswet		Fysiek Domein		-408	
Programma NOVEX		Fysiek Domein	-350		
Subsidie ICD		Economie	-400	-400	
Stimuleren innovaties		Economie			-400
Wijkatlas		Overhead	-50		
Subtotaal onttrekkingen oude begrotingen			-2.374	-1.205	-1.105
Stand 31/12			52.554	51.349	50.244
Risicobuffer			-2.500	-2.500	-2.500
Weerstandsvermogen algemeen voorlopig			-10.500	-10.500	-10.500
Vrij besteedbaar			39.554	38.349	37.244

In onderstaande tabel staat het effect van de beleidsvoornemens uit deze kadernota weergegeven. Met de reservering van afgerond € 26 miljoen, waarvan € 20 miljoen bestemd voor het Centrumvisie, komt het vrij besteedbare bedrag van de Algemene reserve uit op € 11,3 miljoen. Voorzichtigheidshalve zijn hier de positieve begrotingssaldo's van de jaren 2024-2025 nog niet in meegenomen.

Effecten voorgestelde ambities Kadernota	Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)			
	2024	2025	2026	2027
Beginstand vrij besteedbaar	54.928	29.617	26.845	24.713
Onttrekkingen oude begrotingen	-2.374	-1.205	-1.105	-
Nieuw beleid Kadernota 2024	-22.937	-1.567	-1.027	-450
Stand 31/12	29.617	26.845	24.713	24.263
Risicobuffer	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Weerstandsvermogen algemeen voorlopig	-10.500	-10.500	-10.500	-10.500
Vrij besteedbaar	16.617	13.845	11.713	11.263

3. Nieuw beleid en overige ontwikkelingen

In dit hoofdstuk gaan we in op het nieuw beleid, voortvloeiend uit het coalitieakkoord en de vastgestelde visies Sociale koers en de Omgevingsvisie. In de volgende paragrafen worden een aantal onderwerpen uitgebreider belicht.

Special Onderwerp	Krediet	I/S	Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)			
			2024	2025	2026	2027
3.1. Centrumvisie		I	-20.000	-	-	-
3.1. Centrumvisie		S		-180	-180	-180
3.2. Verduurzaming gemeentelijke gebouwen 2025 -2026	3.514	S	-	-	-	-
3.3. Ambitieniveau publieke handhaving		S	-284	-284	-284	-284
3.4. Bereikbaarheid publiekszaken		S	-211	-211	-211	-211
3.5. Nieuwe taken vanuit omgevingswet		S	-135	-135	-135	-135
3.5. Implementatie omgevingswet		S	-710	-569	-438	-354
3.6. Verbouwing gemeentehuis		S	-	-	-	-373
Totaal Specials incidenteel		I	-20.000	-	-	-
Totaal Specials structureel		S	-1.340	-1.742	-2.023	-2.728

3.1. Centrumvisie

In 2022 heeft de raad de centrumvisie vastgesteld. Op dit moment wordt deze visie uitgewerkt in een 'gebiedsprogramma centrum Drachten'.

Indicatief is geraamd dat er de komende 15 jaar (2023 t/m 2037) 101 miljoen aan publieke investeringen nodig zijn. Zie hiervoor bijlage 1. Hiervan is 11 miljoen voor uitbreiding en renovatie Museum. (Zie paragraaf 3.8 onder 13. Huisvesting Museum Dr8888) Voor de overige € 90 miljoen is de verwachting dat € 30 miljoen door markt- of subsidiepartijen opgevangen worden, de gemeente staat daarmee voor een opgave van € 60 miljoen.

Wij verwachten tegen het eind van 2023 het gebiedsprogramma verder te hebben uitgewerkt. Het is realistisch dat we voor delen van het programma subsidies kunnen werven, daarom wordt in 2023 de subsidiestrategie verder uitgewerkt. Van belang in dit kader is dat de gemeente laat zien dat zij zelf gaat investeren.

Om een vliegende start met het plan te maken wordt voorgesteld een ontwikkelfonds voor het Centrum in te stellen en hierin, vanuit de Algemene reserve, € 20 miljoen te storten. Naast deze € 20 miljoen reserveren we structureel ook € 180.000 ter dekking van rentelasten voor de verwerving van gronden en vastgoed met een waarde van € 10 miljoen.

De nu gereserveerde € 30 miljoen is daarmee de helft van wat nu becijferd wordt wat er de komende 15 jaar op ons afkomt. Hiermee willen we een duidelijk signaal aan markt- en subsidiepartijen afgeven dat we het centrum een belangrijke ontwikkeling vinden.

Op korte termijn staan al een aantal concrete acties gepland:

- Op dit moment is door eerdere besluitvorming circa 2,4 miljoen beschikbaar. We verwachten dit de komende tijd uit te geven aan voorbereidingskosten en tijdelijke voorzieningen voor het Raadhuisplein.
- We verwachten dat we dit jaar de raad willen vragen aanvullend krediet voor 2024 beschikbaar te stellen voor de herinrichting en vergroening van het Raadhuisplein, overige inrichtingsplannen en afboekingen voor onrendabele verwervingen van te slopen vastgoed. Indicatief gaan we nu uit van 5 miljoen krediet. Dit zal dan gedekt worden uit de € 20 miljoen.

3.2. Verduurzamen gemeentelijke gebouwen

De komende jaren ligt er een flinke opgave als het gaat om het verduurzamen van gemeentelijke gebouwen. Voor 2030 moeten de gemeentelijke panden aardgasloos zijn en voor 2050 moeten panden CO₂ en energieneutraal zijn. Dit is een wettelijke verplichting.

Vanuit de Nota Grond- en Vastgoed beleid (2021) is een keuze gemaakt welke panden we permanent in portefeuille – en dus in gemeentelijk eigendom - willen hebben en houden. Dat zijn 39 panden.

Voor de 39 panden in permanent bezit is een raming gemaakt van de benodigde investering op basis van combinatie leeftijd gebouwen, grootte van de gebouwen (in m² Bruto vloeroppervlakte) en kengetallen per m² van het Planbureau voor de Leefomgeving (Startanalyse 2020). Er is sprake van een noodzakelijke investering van € 7,3 miljoen (€ 120 / m² maal 61.000 m².) Aangezien niet alle panden gelijktijdig aangepakt kunnen worden is de verwachting dat voor de jaren 2024-2027 de benodigde investering € 3,5 miljoen bedraagt.

Op basis van de onderzoeken en maatwerkadviezen gaan we exact bekijken wat er per pand nodig is en wordt een businesscase opgesteld. Daarbij wordt ook gekeken of er slimme combinaties met het Meer Jaren Onderhouds Programma (MJOP) gelegd kunnen worden.

In afwachting van de businesscases gaan we ervan uit dat de investering zich terugverdient door lagere exploitatielasten van het gebouw in de vorm van lagere energielasten of onderhoudskosten of dat wanneer de investering ten goede komt van een huurder dit verdisconteerd wordt in een hogere huurprijs. Om die reden is op dit moment geen extra structurele last opgenomen.

3.3. Ambitieniveau publieke handhaving

De coronapandemie en het beroep dat er sindsdien op onze publieke handhaving wordt gedaan, heeft aangetoond dat het nodig is om deze te professionaliseren. Naast het professionaliseren van de werkwijze, is er een onderzoek verricht naar onze capaciteit, in vergelijking tot andere gemeenten (benchmark onderzoek). Het benchmark onderzoek laat kort gezegd zien dat de huidige handhavingcapaciteit van de gemeente Smallingerland een laag ambitieniveau reflecteert. Het benchmark onderzoek concludeert dat de gemeente Smallingerland staat voor de opgave om te groeien naar integrale handhavers die verbinding maken met zowel de interne en externe partners, als met de bewoners en ondernemers van de gemeente.

Er wordt geadviseerd om van een voornamelijk activiteitengerichte organisatie toe te werken naar een volledig samenwerkingsgerichte organisatie. Om dat te bereiken is toename van de formatie noodzakelijk. Het onderzoek laat ook zien welke capaciteit past bij vergelijkbare gemeenten en bij hogere ambitieniveaus dan het huidige. We schetsen een drietal scenario's, met de voor- en nadelen van elk scenario (zie bijlage 2), de te verwachten verbeteringen en de daarbij bijbehorende kosten.

Benodigde capaciteit conform benchmark	Huidige capaciteit	Benodigde aanvullende capaciteit	Totale capaciteit	Benodigd budget
1. Continuering huidige situatie	8,75 fte	0 fte	8,75 fte	€ 0
2. Aanvullen capaciteit exclusief zevendaagse bezetting	8,75 fte	4,65 fte	13,4 fte	€ 284.000
3. Aanvullen capaciteit inclusief zevendaagse bezetting	8,75 fte	6,98 fte	15,73 fte	€ 427.000

Op dit moment wordt er nagenoeg melding gericht (en dus repressief) gewerkt, terwijl de wens is om te gaan naar een samenwerkingsgerichte manier van handhaven. Een verhoging van de capaciteit draagt bij aan de veiligheidsbeleving van onze inwoners maar we willen ook toegankelijk en bereikbaar zijn voor onze inwoners en ondernemers. Daarnaast sluit een verhoging van de capaciteit bij aan de ambities van het kernbeleid veiligheid en de wens in het coalitieakkoord om de handhaving verder te professionaliseren.

We adviseren u om te kiezen voor scenario twee. Dit scenario houdt in dat de huidige capaciteit aangevuld wordt met de geadviseerde capaciteit uit de benchmark, voor wat betreft de inhoudelijke taken. De inhoudelijke taken zijn het wijkgericht werken, Drank- en Horecawet, evenementen, Jeugd, parkeren en toezicht op water en groen. De benodigde aanvullende capaciteit bedraagt 4,65 fte, financieel vertaald betekent dit € 284.000 aan structurele middelen.

3.4. Bereikbaarheid publiekszaken

Tot eind 2021 bedroegen de wachttijden aan de telefoon bij de gemeente Smallingerland gemiddeld 17 minuten. Dit was een onwenselijke situatie. Door uw raad is meermaals aandacht gevraagd voor het terugdringen van de wachttijden aan de telefoon.

Om de wachttijden terug te dringen, hebben we de al eerder door uw raad beschikbaar gestelde middelen ten behoeve van onze dienstverlening, aangewend om de wachttijden terug te dringen van gemiddeld 17 minuten, naar gemiddeld 3 minuten. Dit hebben we gedaan door het telefoonsysteem te wijzigen, maar ook de bedrijfsvoering te optimaliseren door onder andere tijdelijk extra personeel. Echter om de wachttijden aan de telefoon niet weer te laten oplopen, is ook structureel extra personele inzet nodig. Zonder extra structurele middelen is dit niet mogelijk en zullen de wachttijden aan de telefoon naar verwachting weer op gaan lopen naar de oude situatie.

We signaleren deze onwenselijke situatie in een vroegtijdig stadium en stellen we u in staat om hier een afweging in te maken. We doen dit door middel van het voorleggen van het financiële effect dat gepaard gaat met het voorkomen van het oplopen van de wachttijden aan de telefoon. We stellen u voor om per 1 januari 2024 structureel € 211.000 beschikbaar te stellen, waarmee de wachttijd aan de telefoon gemiddeld drie minuten blijft bedragen.

3.5. Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is nu vastgesteld op 1 januari 2024. Op dit moment is nog duidelijk wat de exacte effecten zijn van de Omgevingswet. Dit zit voornamelijk in de verandering en verschuiving van taken tussen de gemeenten en in ons geval de FUMO (Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing). De uitvoering van extra taken gaat zeker € 135.000 extra kosten, dit is verwerkt in de kadernota. Daarnaast geldt dat het uitgangspunt is dat de Omgevingswet budgetneutraal kan worden ingevoerd in een periode van 10 jaar, we zien echter de komende jaren een forse terugval in de legesopbrengsten, wat ook verwerkt is in deze kadernota. In interbestuurlijk verband is afgesproken dat naar oplossingen zal worden gezocht voor financiële knelpunten, daar is echter op dit moment nog geen zicht op.

3.6. Verbouw gemeentehuis

Begin 2022 heeft de raad besloten om de benodigde middelen voor de verbouw van het gemeentehuis op te nemen in de meerjarenbegroting 2023-2026. Ter uitvoering van dit besluit, is het project in 2022 onder de naam "Verbouw Gemeentehuis" opnieuw opgestart. De analysefase van het project is in 2022 afgerond. Momenteel wordt de actualisatiefase doorlopen waarin de huisvestingsvisie, het programma van eisen en het voorontwerp geactualiseerd worden.

In de voorgaande fase is een totaalraming gemaakt voor de verbouwing van het gemeentehuis. Deze raming is in oktober 2020 voor het laatst geactualiseerd. Op basis van deze raming is er een projectbudget beschikbaar voor de investering van circa € 11,1 miljoen.

Op basis van een aantal factoren is de verwachting dat het beschikbare budget ontoereikend zal zijn:

- Bouwkosten zijn de afgelopen jaren gestegen (CBS index: 2020 tot feb. 2023 = ca. 20%).
- Vanuit het programma duurzaamheid is het ambitieniveau verhoogd.
- Personeelsbestand is in de tussentijd gegroeid.
- Onzekerheid over verrekenbaarheid van de BTW als gevolg van inhuizen Carins.

Na het herijken van het voorlopig ontwerp kan ook de raming worden geactualiseerd. De verwachting is dat de resultaten hiervan later dit jaar beschikbaar zullen zijn. Mogelijk zal de raming van de investering, op basis van huidige areaal, ca. 30% hoger uitvallen. De huidige verwachting is dat er vanaf 2027 € 373.000 extra benodigd is, wat naast de hiervoor genoemde oorzaken ook veroorzaakt wordt door de aanpassing van de rekenrente van 0,8% naar 1,8%.

3.7. Financieel niet vertaalde ontwikkelingen

Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP)

Duurzaamheid, circulariteit, klimaatverandering, biodiversiteit, mobiliteit en bewegen. Dit zijn allemaal ambities uit het coalitieakkoord, die in combinatie met de vervanging van het riool tot een wijkgerichte aanpak moet leiden. In de wijk de Venen, moet op korte termijn het riool grotendeels vervangen worden. Hier zijn inmiddels de eerste ramingen voor gemaakt en hieruit blijkt dat, mede door de sterke stijging van prijzen de afgelopen jaren, er onvoldoende geld is gereserveerd in het verbreed Gemeentelijk Riool Programma (vGRP).

Om deze reden wordt nog voor de begroting 2024 een onderzoek gestart en wordt het vGRP doorgerekend vanuit een 4-tal scenario's:

- A. Komen met een actueel kostenoverzicht, voor onze wettelijke taak. Dit houdt in dat hieruit een prijs komt voor enkel een droogweerafvoer (DWA) vervanging en er GEEN regenwaterafkoppeling wordt meegenomen. Het afkoppelen is een eigen ambitie, geen wettelijke taak (afgezien van de mogelijke risico's);
- B. Komen met een actueel kostenoverzicht, voor onze wettelijke taak en ambitie om zoveel mogelijk regenwater af te koppelen;
- C. Komen met een actueel kostenoverzicht, voor onze wettelijke taak, ambitie om zoveel mogelijk regenwater af te koppelen en nieuwe betonverharding;
- D. Komen met een actueel kostenoverzicht, voor onze wettelijke taak, ambitie om zoveel mogelijk regenwater af te koppelen, nieuwe gebakken verharding en klimaatambities.

Bij het opstellen van de kostenoverzichten, wordt onderscheid gemaakt tussen de kosten die ten laste van de rioolheffing kunnen worden gebracht en de kosten die ten laste van de algemene middelen komen.

Parallel aan dit onderzoek wordt een aantal scenario's uitgewerkt over hoe om te gaan met de rioolheffing als dekkingsmogelijkheid, waarbij wordt gekeken naar het gebruikersdeel en eigenarendeel en hoe om te gaan met de heffing voor bedrijven.

Uitvoering jeugdzorg

Bij ongewijzigd beleid zien we op dit moment een financiële tegenvaller ontstaan bij de uitvoering jeugdzorg. Inmiddels is gestart met een onderzoek hoe dit tekort tot stand is gekomen. Uit een eerste korte inventarisatie zien we dat een deel van het tekort bestaat uit een stijging van de zorgkosten, indexering van tarieven en het bijstellen van de begroting naar aanleiding van het woonplaatsbeginsel. We zien geen toename van het aantal cliënten in de jeugdzorg.

Stijging van de zorgkosten

We zien in 2022 een stijging van de zorgkosten van circa € 0,9 miljoen. Dat kan betekenen dat de stijging zit in het aanbieden van andersoortige trajecten. Hier dient een nadere analyse op plaats te vinden.

Indexering

Aan de hand van de opgevraagde indexatiepercentages bij Sociaal Domein Fryslan moeten we voor 2023 rekening houden met een indexatie omvang van circa € 1,2 miljoen.

Woonplaatsbeginsel

Met de komst van het woonplaatsbeginsel is de begroting met 2,2 miljoen naar beneden bijgesteld. Het aantal jeugdigen met verblijf daalde echter niet. Het is juist licht gestegen.

Voor een groot deel wordt de tegenvaller dus veroorzaakt door autonome ontwikkelingen in relatie tot de indexering en het woonplaatsbeginsel. Voordat we de begroting structureel gaan bijstellen willen we echter eerst op basis van een grondige analyse een plan van aanpak opstellen waarin we preciezer in beeld gaan brengen hoe hoog het tekort is, waardoor deze veroorzaakt wordt en wat we kunnen doen om de kosten terug te brengen. Dit in relatie tot de doelen die wij en de raad hebben vastgesteld voor het sociaal domein. Onze ambitie bij dit plan van aanpak is tweeledig: we willen verbeteringen in de jeugdzorg en we willen een financieel houdbaar stelsel.

Klimaatadaptie

Het klimaat adaptief inrichten van het openbaar gebied door ruimte te creëren voor water en groen is van groot belang. Dat geldt ook voor private eigendommen. Private tuinen, schoolpleinen en bedrijventerreinen hebben grote invloed op thema's als wateroverlast en hittestress. Een groot deel van ons grondgebied is in handen van bewoners en bedrijven. Daarom richten wij ons in het Klimaatadaptatieplan 2024-2028 op zowel het openbaar als het privaat gebied.

In december 2023 wordt het Klimaatadaptatieplan aan de raad aangeboden. Het plan bevat een langetermijnvisie en een uitvoeringsagenda en richt zich op de thema's wateroverlast, droogte, hittestress en biodiversiteit. Om een positieve bijdrage voor de Mienskip op het gebied van klimaatadaptatie (o.a. waterberging en vergroening) voort te zetten, wordt in december voorgesteld om jaarlijks (incidenteel) financiële middelen beschikbaar te stellen voor initiatieven van bewoners, scholen en bedrijven.

Burgerparticipatie

(Burger)participatie is een van de onderdelen in het coalitieakkoord die veelvuldig terugkomt. Naast participatiebeleid voor de Omgevingswet wordt voorgesteld om met een gemeente breed beleid te komen van Burgerparticipatie. In het najaar zal hier een raadsvoorstel voor komen voor het beschikbaar stellen van (incidentele) middelen voor het opstellen en implementeren van beleid binnen de gemeente.

Strategische Alliantie

Alliantie Drachten is een initiatief vanuit gemeente Smallingerland. De opstartfase die loopt tot eind 2023, wordt gedekt vanuit de Actieagenda Economie. Op initiatief van Alliantie Drachten wordt momenteel gewerkt aan de realisatie van een Campusomgeving in Drachten. Het in 2022 opgestarte verkenningstraject wordt gefinancierd vanuit Europese middelen in combinatie met (geringe) cofinanciering vanuit een aantal partners.

De Alliantie partners hebben de ambitie om de samenwerking in 2023 verder te concretiseren en intensiveren. Enerzijds door toe te werken naar een concrete agenda met gezamenlijke projecten, anderzijds door de samenwerking zo in te richten en te borgen dat er een structureel gesprek staat over de ontwikkelkansen van Drachten van waaruit project ideeën worden opgewerkt tot uitvoerbare projectvoorstellen.

Eind 2023 mondt dit onder meer uit in een Raadsvoorstel dat inzicht geeft in de rol, positie en taken van de Alliantie en de meerwaarde die de samenwerking heeft voor onze gemeente. Op basis van dit voorstel kan besluitvorming plaats vinden over de continuering en bijdrage van de Alliantie Drachten in het restant van deze collegeperiode.

Ontwikkelplan "De Haven"

Drachten heeft de grootste binnenhaven van Fryslân en het daaraan grenzende bedrijventerrein is één van de grootste aaneengesloten bedrijventerrein van Noord-Nederland. Het bedrijventerrein de Haven vervult dan ook een belangrijke werkgelegenheidsfunctie voor de regio.

In 2022 is de visie op werklocaties vastgesteld. Hierin is opgenomen dat wij in 2023 komen tot een integraal ontwikkelplan voor bedrijventerrein de Haven. Een plan dat beschrijft hoe gemeente, vastgoedeigenaren en bedrijven gaan werken aan de uitdaging om het terrein op de lange termijn toekomstbestendig te blijven houden.

Sinds 2022 zijn de nodige stappen gezet in het komen tot genoemd ontwikkelplan wat in het najaar van 2023 tot afronding komt. Het ontwikkelplan bevat voor de belangrijkste opgaven (o.a. bereikbaarheid, klimaatadaptatie, energietransitie, transformatie/herstructurering) een routekaart met daarin de concrete stappen die op korte en lange termijn gezet moeten worden om het bedrijventerrein toekomstbestendig te houden. Het ontwikkelplan wordt zo opgesteld dat het concreet handelingsperspectief biedt voor de verschillende actoren op en rondom het terrein.

In de tweede helft van 2023 wordt bovengenoemd ontwikkelplan vertaald in een langjarige investeringsagenda voor de haven. Dit voorstel zal dan aan de raad aangeboden worden.

3.8. Overige ontwikkelingen

In deze paragraaf worden alle overige ontwikkelingen voor 2024 en verder geschetst met daarbij 28 voorstellen om te verwerken in de begroting 2024.

Geprioriteerde ontwikkelingen Onderwerp	Krediet	I/S	Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)			
			2024	2025	2026	2027
1. Verkiezingen		I	75	-	-	-
2. Applicatie burgerzaken		I	200	50	-	-
2. Applicatie burgerzaken		S	60	60	60	60
3. Volledig toegankelijke gemeentelijke website voor iedereen		I	88	-	-	-
4. Onderzoek e-depot		I	25	-	-	-
5. Planning en control tool		S	30	30	30	30
6. Strategische personeelsplanning		I	40	-	-	-
7. ISMS (information security management system) tool		I	25	-	-	-
7. ISMS (information security management system) tool		S	30	30	30	30
8. Onderzoek dataorganisatie en tools		I	100	-	-	-
9. Professionalisering personeelswaarderingssysteem		I	70	-	-	-
10. Digitaal samenwerken		I	150	150	150	-
10. Digitaal samenwerken		S	50	50	50	50
11. Implementatie personeelsinformatiesysteem		I	125	-	-	-
12. Warmtetransitie		I	160	80	80	80
13. Huisvesting Museum Dr8888		S	-	100	100	100
14. Deelname LEADER Zuid-Oost Friesland		I	20	20	20	20
15. Nota omgevingskwaliteit		I	100	-	-	-
16. Herinrichting rotonde Oliemolenstraat	210	S	-	-	21	21
17. Waterlelie-Folgerenlaan (rotonde)	110	S	-	-	11	11
18. Netcongestie		I	100	100	-	-
19. Natuurlijk begraven	130	S	-	-	-	-
20. Wetswijziging Participatiewet: Breed Offensief		S	58	115	115	115
21. Aanbesteding trapliftten en Hulpmiddelen		I	25	-	-	-
22. Inclusie		I	70	70	70	-
23. Uitbreiding Jongerenwerk		S	202	202	202	202
24. Pilot begrijpelijke taal		I	50	50	50	50
25. Pilot Ernstige Psychiatrische Aandoening (EPA)		I	20	10	-	-
26. Doorontwikkeling Ping loket		S	30	30	30	30
27. Programmabudget Omgeving		I	300	300	300	300
28. Programmabudget Sociale Koers		S	90	90	90	90
28. Programmabudget Sociale Koers		I	464	237	237	-
29. Wijkgerichte aanpak de Venen	150	S	-	-6	-6	-6
30. Opzetten keurmeesterschap		I	-130	-	-	-
30. Opzetten keurmeesterschap	20	S	-47	-50	-50	-50
31. Human Capital		I	-75	-75	-	-
32. Open Drachten		I	-200	-200	-	-
33. Majeure evenementen		I	-150	-125	-120	-
34. Cofinanciering Europa		I	-100	-100	-	-
35. Oorlogsmonumenten	175	S	-	-10	-10	-10
36. Wet Inburgering		S	-205	-205	-205	-205
37. Simmerdeis		S	-	-150	-150	-150
38. Fietsvriendelijk Wolwarren	135	S	-	-5	-5	-5
39. Actualiseren verkeersmodel		I	-75	-	-	-
40. Stimuleren fietsverkeer	800	S	-	-8	-16	-24
Totaal geprioriteerde ontwikkelingen incidenteel		I	-2.937	-1.567	-1.027	-450
Totaal geprioriteerde ontwikkelingen structureel		S	-802	-1.141	-1.181	-1.189

1. Verkiezingen (incidenteel € 75.000)

Inzet projectleider verkiezingen 2024 in verband met kennisoverdracht organiseren verkiezingen naar de eigen organisatie.

2. Applicatie burgerzaken (incidenteel € 250.000, structureel € 60.000)

De applicatie die gebruikt wordt voor Burgerzaken is sterk verouderd en de leverancier heeft aangegeven alleen dit jaar nog onderhoud op de software uit te voeren wat voor de nodige risico's zorgt. Om die reden moet overgestapt worden op andere software.

3. Volledig toegankelijke gemeentelijke website voor iedereen (incidenteel € 88.000)

De website is het eerste communicatiemiddel naar onze inwoners en ondernemers. Kortom, hoe beter de website, hoe beter de dienstverlening. Essentieel is ook dat onze bezoekers met een beperking, zoals slechtzienden en blinden, op onze website hun weg kunnen vinden.

4. Onderzoek E-depot (incidenteel € 25.000)

De gemeente is verplicht om gemeentelijke archieven in goede, geordende en toegankelijke staat te houden. Dit geldt ook voor het digitale archief. Een e-depot is noodzakelijk voor duurzaam bewaren van digitale informatie voor de lange termijn. Een e-depot is een applicatie die erop gericht is om digitale stukken permanent te bewaren. Om de juiste keuzes in aanschaf en/of implementatie te maken is onderzoek nodig.

5. Planning en control tool (structureel € 30.000)

Een planning en control tool is enerzijds geschikt om de documenten in de P&C-cyclus digitaal benaderbaar te maken voor gemeenteraad en inwoners van de gemeente. Anderzijds faciliteert de tool de organisatie in het gehele proces van het opstellen van de documenten. Daarbij is de tool erg helpend bij het opstellen en onderbouwen van de begroting. De raad heeft gevraagd om het digitaliseren van de P&C-documenten. In de auditiecommissie is dit regelmatig onderwerp van gesprek.

6. Strategische personeelsplanning (incidenteel € 40.000)

In het strategisch personeelsplan worden de gemeentelijke doelstellingen vertaald naar het personeelsbeleid en de behoefte aan personeel (zowel kwantitatief als kwalitatief). In 2023 zijn we als organisatie gestart met het onderzoeken en in kaart brengen van de huidige formatie en bezetting. In 2024 willen we onderstaande 5 fases doorlopen hebben met als doel een strategische koers en een integraal strategisch personeelsbeleid.

1. Vlootinspectie: de kwalitatieve en kwantitatieve check
2. Scenario denken, gekoppeld aan de strategische koers van de organisatie. Waar willen de gemeente Smallingerland staan over 5 jaar.
3. Gewenste bijpassende personele opbouw vaststellen: kwantitatief en kwalitatief
4. Marktanalyse; zijn deze mensen beschikbaar?
5. Integraal strategisch personeelsbeleid op alle HR instrumenten (In-, door- en uitstroom).

7. ISMS-tool (incidenteel € 25.000, structureel € 30.000)

Een ISMS (information security management system) geeft snel inzicht in de huidige stand van zaken van informatiebeveiliging en zorgt ervoor dat op een gestructureerde manier informatiebeveiliging beheerd kan worden. De inzet van een ISMS-tool helpt om het niveau van informatiebeveiliging in de organisatie te verhogen en beter te borgen. Met het benodigde budget kan worden onderzocht welke ISMS-tool voor de gemeente het meest geschikt is en vervolgens kan worden aangeschaft en geïmplementeerd.

8. Onderzoek dataorganisatie en tools (incidenteel € 100.000)

In de Datavisie (2023) is als doel gesteld om meer datagedreven te werken. Om deze ambitie mogelijk te maken is onderzoek nodig naar de vertaling van datavisie en datastrategie met dataorganisatie naar concrete tooling zoals een enterprise datawarehouse. Het onderzoek zal helpen bij het identificeren van de beste tooling opties, inclusief de stappen die nodig zijn en welke kosten en baten hieraan verbonden zijn.

9. Professionalisering personeelswaarderingssysteem HR-21 (incidenteel € 70.000)

In de afgelopen jaren is geïnvesteerd in het professionaliseren van de organisatie. Een kwalitatief goed beloningsbeleid is een van de stappen om een flexibele en wendbare organisatie te zijn. Enkele onderdelen binnen dit beleidsterrein zijn recentelijk aangepast (secundaire arbeidsvoorwaarden), maar het beleid met betrekking tot functiewaardering (o.a. uitloopschaal) nog niet.

HR-21 is een modern en gestandaardiseerd functiegebouw dat is ontwikkeld om de HR-processen binnen organisaties te verbeteren. Het biedt een transparant en objectief kader voor functiebeschrijvingen, functiewaardering en loopbaanontwikkeling, wat leidt tot meer gelijke behandeling en eerlijke beloning van medewerkers.

10. Digitaal samenwerken (incidenteel € 450.000, structureel € 50.000)

Er is steeds meer behoefte in de organisatie om meer diepgaand digitaal samen te werken, zowel intern als extern. Bijvoorbeeld rondom projecten, beleidsvormende processen en participatie. Hiervoor is nodig dat we een digitaal platform ontwikkelen. Middels dit platform wordt het mogelijk om veilig samen te werken aan documenten, presentaties en plannen. De ambitie is om dit in 2024 gefaseerd mogelijk te maken.

11. Implementatie personeelsinformatiesysteem (incidenteel € 125.000)

Met een nieuw E-HRM personeelsinformatiesysteem kan op elk moment de organisatie voorzien worden van betrouwbare kengetallen om beter te kunnen sturen. Daarbij staat 'De mens voorop', we faciliteren medewerkers en management met een systeem welke eenvoudig is in gebruik. Het verhoogt de efficiëntie van HR door taken te automatiseren en gegevens inzichtelijker en toegankelijker te maken. Ook draagt het systeem bij aan het verlagen van kosten door efficiëntere processen en beter beheer van personeelsgegevens.

12. Warmtetransitie (incidenteel € 400.000)

De raad heeft het uitvoeringsplan van de TVW (Transitie Visie Warmte) in 2021 goedgekeurd. Daarin is sprake van wijkuitvoeringsplannen die er toe moeten leiden dat er in 2030 20% woningen van het aardgas af zijn. Tevens is de ambitie op aardgasvrije wijken vastgelegd in het coalitie akkoord. Het uitvoeren van deze plannen kan niet binnen de huidige bezetting van de gemeente worden gerealiseerd. Deze aanvraag beschrijft de benodigde extra middelen.

13. Huisvesting Museum Dr8888 (structureel € 100.000)

Een krachtig Museum Dr8888 gaat een belangrijke bijdrage leveren aan de doelstellingen uit het cultuurbeleid en de centrumvisie. Het helpt Drachten op de kaart te zetten. Museum Dr8888 en de gemeente hebben daartoe de ambities voor het Museum naar boven bijgesteld. Museum Dr8888 huurt haar huisvesting van gemeente Smallingerland. Echter de huisvesting voldoet functioneel en technisch niet en is niet duurzaam. Recent is een programma van eisen opgesteld voor uitbreiding en renovatie. Op hoofdlijnen is hierover overeenstemming.

Vorig jaar is al een bedrag van € 200.000, structureel in de gemeentebegroting gereserveerd voor dit doel. Berekend is nu dat dat bedrag met circa € 100.000 moet worden verhoogd naar € 300.000 om de totale kosten voor huisvesting te kunnen dekken.

Naast het bouwkundige element vraagt het realiseren van een krachtig museum ook een organisatorische investering, de huidige organisatie van het museum is niet op deze ontwikkeling berekend. Op dit moment wordt onderzocht hoe hier invulling aan te geven en wat hiervoor de extra benodigde middelen zijn.

Binnenkort volgt een raadsvoorstel waarin de raad wordt gevraagd in te stemmen met de renovatie en uitbreiding.

14. Deelname LEADER Zuid-Oost Friesland (incidenteel € 80.000)

LEADER is een Europees subsidieprogramma gericht op financiering van plattelandsprojecten. Hierbij ligt de focus op sociaaleconomische ontwikkeling, versterken van sociale cohesie, klimaat, milieu, water, landschap en biodiversiteit. Mocht Zuidoost-Friesland tot een LEADER-gebied komen, betekent dit dat er voor vier jaar (2023-2027) € 3,7 miljoen beschikbaar komt. Hiervan dragen we als gemeenten binnen de regio € 80.000 per vier jaar, per gemeente bij. Europa (€ 1,9 miljoen) en de provincie Fryslân (€ 1,5 miljoen) dragen het grootste gedeelte van de cofinanciering.

15. Nota omgevingskwaliteit (incidenteel 100.000)

Het huidige welstandsbeleid is verouderd en niet meer passend bij de huidige opgave in Smallingerland. Ook moet het vernieuwd worden in het kader van de nieuwe omgevingswet. Het opstellen van een nieuwe nota omgevingskwaliteit zorgt ervoor dat ruimtelijke procedures en vergunningstrajecten sneller kunnen worden afgerond. Nu moet er vaak afgeweken worden van het huidige welstandsbeleid. Dit is niet meer passend bij de opgave van vandaag.

16. Herinrichting rotonde Oliemolenstraat (krediet € 210.000, structureel € 21.000)

De Lange West wordt in 2024 deels heringericht in het kader van onderhoudswerkzaamheden. De positie van de fiets op deze weg zal mogelijk veranderen en dat vraagt ook wat van de aanhechting met het de bestaande rotonde. Een andere kruispuntvorm waarbij de toegankelijkheid van bedrijven is gegarandeerd en verkeersveiligheid en een duidelijke overgang naar het verblijfsgebied zijn gewaarborgd.

17. Waterlelie-Folgerenlaan (rotonde) (krediet € 110.000, structureel € 11.000)

In lijn met landelijke richtlijn en beleid is het wenselijk fietsers voorrang te geven op rotondes binnen de bebouwde kom. Deze rotonde is in tegenstelling tot vele andere nog niet omgebouwd maar wordt nu actueel door ontwikkeling Vrijburgh.

18. Netcongestie (incidenteel € 200.000)

In Drachten is sprake van netcongestie. Dat betekent dat er geen stroom geleverd of terug geleverd kan worden aan het net. Bedrijven in Drachten met plannen voor uitbreiding, nieuwbouw of het elektrificeren van het wagenpark, en daarvoor een grote aansluiting of uitbreiding van de netcapaciteit nodig hebben van Liander, kunnen niet worden gefaciliteerd. Om er echter voor te zorgen dat Drachten de komende jaren niet economische op slot komt te staan stellen wij voor een bedrag van €100.000 beschikbaar te stellen in 2024 en 2025 voor concrete pilots, in samenwerking met bedrijven en onderwijsinstellingen. Pilots die primair gericht zijn op het creëren van een (tijdelijke) oplossing van de netcongestie op bedrijventerrein Azeven-Noord en bedrijventerrein De Haven. Daarnaast dragen dergelijke pilots ook bij aan de bredere kennisontwikkelingen over netcongestie vraagstukken en de inrichting van een toekomstbestendig en duurzaam energiesysteem. Een bijdrage die goed aansluit bij onze ambitie om Drachten meer als de innovatie stad van Noord-Nederland te profileren.

19. Natuurlijk begraven (krediet € 130.000)

De belangstelling voor natuur(lijk) begraven neemt nog steeds toe (van 0,02% in 2011 naar bijna 3% in 2020). Afgaande op deze landelijke ontwikkeling, bezoeken aan natuurbegraafplaatsen in de omgeving en gesprekken met lokale uitvaartverzorger is de verwachting dat natuurlijk begraven in Smallingerland in een behoefte voorziet en dat het aanbod deze vraag zal versterken. Daarom wordt voorgesteld dit hier ook mogelijk te maken op De Wâldhûf. De kosten van de investering kunnen naar verwachting volledig gedekt worden uit de begraafrechten.

20. Wetswijziging Participatiewet: Breed Offensief (structureel € 115.000)

Per 1 juli 2023 treedt er een wetswijziging in de participatiewet in, met een brede agenda om de arbeidsmarktkansen voor mensen met een arbeidsbeperking te vergroten, met name voor mensen die niet zelfstandig het wettelijk minimumloon kunnen verdienen. Dit betreft ook de mensen die op dit moment nog niet bekend zijn bij de gemeente (en nog geen uitkering van de gemeente ontvangen). Doel is om de participatie van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt zo veel mogelijk te bevorderen. De voorzieningen die op dit moment worden ingezet voor mensen met een participatiewet uitkering (bijvoorbeeld trajecten, jobcoaching, scholing) en waarbij nu het initiatief voor de inzet bij de gemeente ligt, wordt uitgebreid naar voorzieningen voor alle inwoners. Het initiatief voor het aanvragen van deze voorziening, kan straks ook vanuit werkgevers of inwoners zelf vandaan komen. Het bedrag van € 115.000 wordt voor de inzet van deze voorzieningen begroot.

21. Aanbesteding trapliften en hulpmiddelen (incidenteel € 25.000)

De overeenkomst trapliften is tot stand gekomen doormiddel van een collectieve aanbesteding met meerdere Friese gemeenten. Per 1 oktober 2024 eindigt het contract. Het aanbesteden van hulpmiddelen is een specialistische aangelegenheid waarvoor we zelf de kennis en tijd niet in huis hebben. De kosten van deze begeleiding bedragen circa € 25.000.

22. Inclusie (incidenteel € 210.000)

De lokale inclusie agenda heeft als ambitie om aandacht voor inclusie te organiseren en bewustwording en ontmoeting rondom inclusie te organiseren binnen bestaande situaties en nieuw in te zetten trajecten. We willen drempels die als een beperking worden ervaren, wegnemen. Iedereen doet mee, zoals dit in de Sociale koers genoemd wordt.

Binnen de gemeentelijke organisatie doen wij dit met een minimaal budget – middelen voor één incidenteel kleine impuls – en een aantal bevlogen en inspirerende groep collega's. We stellen voor de komende drie jaar middelen te begroten voor een jaarlijks terugkerend event (of meerdere kleinere events) voor het college, het ambtelijk apparaat en professionals en vrijwilligers. Op het event staat inclusie met bijbehorende thema's uit de samenleving centraal. De nadruk ligt op bewustwording, ontmoeting en het voeren van het gesprek. Maar kan ook resulteren in input voor beleid en acties. Er is een projectleider nodig om proces te organiseren en te trekken.

In 2021 is besloten dat de Gemeente Smallingerland Regenbooggemeente wil worden. Deze stap past het streven naar een meer inclusieve samenleving.

23. Uitbreiding Jongerenwerk (structureel € 202.000)

Belangrijke ambitie bij jongerenwerk is Ertoe Doen, met de thema's Opgroeien & Ontwikkelen en Werk & Maatschappelijke Participatie. De nadruk ligt op preventie en normaliseren. Om deze ambities te kunnen realiseren is de inzet van jongerenwerk in onze gemeente erg belangrijk.

Jongerenwerkers spreken de taal van jongeren en van de buurt, stimuleren hun persoonlijke én sociale ontwikkeling, behartigen hun belangen en geven grenzen aan. De nadruk komt voor jongerenwerkers steeds meer te liggen op vraaggericht werken in plaats van aanbodgericht werken. Jongerenwerk is daarmee een instrument om kwetsbare jongeren de kans te geven op te groeien tot betrokken, actieve en zelfstandige volwassenen.

24. Pilot begrijpelijke taal (incidenteel € 200.000)

Een van de uitgangspunten van de Sociale Koers is dat iedere burger mee kan doen en erbij hoort. Om dit te realiseren is het van belang dat de dienstverlening vanuit de gemeente ook door iedereen begrepen kan worden. Op dit moment is dat niet zo. In Smallingerland is zo'n 16% van de bevolking tussen 16 en 65 jaar laaggeletterd, tegen 12% landelijk. Dit betekent dat ongeveer 5.600 inwoners van de gemeente Smallingerland niet optimaal gebruik kunnen maken van de dienstverlening van de gemeente, omdat ze de brieven niet voldoende kunnen lezen. Om de dienstverlening vanuit de gemeente te verbeteren, willen we een pilot starten bij de teams Naar Inkomen en Naar Werk, om hun brieven begrijpelijker en toegankelijker te maken. We starten bij deze teams, omdat deze teams (deels) al geschoold zijn in het herkennen van laaggeletterdheid. Daarnaast behoort een groot deel van de beoogde doelgroep tot de inwoners die gebruik maken van deze teams.

25. Pilot Ernstige Psychiatrische Aandoening (EPA) (incidenteel € 30.000)

Begin 2022 zijn De Friesland Zorgverzekeraar en de Vereniging Friese Gemeenten gezamenlijk de Friese Samenwerkingsagenda 2022-2025 overeengekomen. In de samenwerkingsagenda is een aantal concrete domein overstijgende ambities vastgelegd op de thema's preventie, ouderen en GGZ. In het eerste kwartaal van 2022 is de samenwerkingsagenda ook vastgesteld door de gemeente Smallingerland. Een van de ambities waar partijen zich aan hebben gecommitteerd is dat iedere Friese gemeente een integrale (sociaal én medisch domein) herstelgerichte aanpak biedt aan burgers met een Ernstige Psychiatrische Aandoening (EPA).

In de Friese aanpak is niet alleen gekozen voor een integrale samenwerking maar voor een geïntegreerde aanpak. Dat betekent dat (drie) maatschappelijk werkers van de gemeente vanuit één team samenwerken met behandelaars van GGZ Friesland en VNN. Dat betekent dat ze op dezelfde locatie werken (zodat ze elkaar vaker kunnen spreken, wanneer dat nodig is), dat ze samen keukentafel gesprekken voeren en één plan van aanpak maken en hanteren. Daarmee zijn ook de juridische aspecten zoals privacy en toegang tot elkaars systemen te realiseren. Maar het voornaamste is dat het werken vanuit één team pas écht het verschil maakt voor de client.

26. Doorontwikkeling Ping-loket (structureel € 30.000)

Sinds 2008 heeft gemeente Smallingerland een Ping-loket. Dit is de plek waar inwoners van de gemeente Smallingerland terecht kunnen met financiële vragen. Het Ping-loket is op dit moment bij Carins geëquipeerd. Het uitgangspunt is dat Carins en gemeente elkaar nodig hebben en versterken in het bereiken van onze ambitie: alle inwoners hebben een zeker bestaan. De nieuw te

vormen plek gaat ervoor zorgen dat inwoners die moeite hebben met rondkomen, vragen hebben over financiële zaken en/of ondersteuning nodig hebben in het oplossen van de ontstane schuldproblematiek, dichtbij, persoonlijk en adequaat vlot geholpen worden door de juiste partner. Op basis van de uitgevoerde evaluatie over de positionering van deze ondersteuning, wordt gewerkt aan een project om de ondersteuning stevig neer te zetten met onze partners op dit beleidsterrein.

27. Programmabudget Omgeving (incidenteel € 1,2 miljoen)

Met een programmatische aanpak van het programma Omgeving sturen we doelgericht op voortgang, integraliteit en het afmaken van projecten. Kortom, het programma geeft richting en focus in het dagelijks werk. Het is een noodzakelijke tussenstap van een abstracte Omgevingsvisie naar uitvoering. Het is daarmee een sturingsproduct voor medewerkers, management en college.

In de Omgevingsvisie is een stevige ambitie neergelegd. Het afgelopen jaar is gebleken er voor verschillende opgaven budget nodig is om kansen die zich voordoen verder te kunnen brengen richting concrete projecten die bijdragen aan de ambitie. Ontwikkelbudget voor bijvoorbeeld onderzoeken en afgebakende adviesopdrachten waarvoor de specifieke expertise niet intern beschikbaar is en/of in gezamenlijkheid met samenwerkingspartners processen worden gefinancierd. Ontwikkelbudget dat ertoe leidt dat we flexibel in kunnen spelen op de actualiteit.

Met het ontwikkelbudget zijn we in staat om bijvoorbeeld een vooronderzoek of een verkennend onderzoek of een analyse uit te voeren. Voorgesteld wordt om per opgave € 50.000,- beschikbaar te stellen en € 50.000,- voor het programmatisch sturen algemeen. Dit leidt tot een aanvraag per jaar van € 300.000,- incidenteel.

28. Programmabudget Sociale Koers (incidenteel € 937.000, structureel € 90.000)

Het uitvoeringsprogramma Sociale Koers wordt in 2023 opgeleverd en draagt de komende jaren zorg voor de inhoudelijke realisatie van de ambities uit de Sociale Koers. Tegelijk lopen activiteiten om programmatisch de bijbehorende cultuuromslag te creëren.

Het programma vraagt verschillende interventies in projecten, activiteiten en middelen die op korte en middellange termijn gefinancierd moeten kunnen worden. Tot en met 2022 was hiervoor een Transitiebudget beschikbaar. Dit budget was incidenteel en is volledig benut. Het budget heeft geleid tot belangrijke stappen in de ontwikkeling, maar ook de volgende fase van het programma behoeft financiële ontwikkelruimte.

De kosten behelzen naar verwachting onder meer personele inzet eigen organisatie en partnerorganisaties op programma en projectinzet (waaronder de inzet van de programmamanager, programmaondersteuning en communicatie), expertise en advies, deskundigheidsbevordering, procesbegeleiding, productontwikkeling en evenementen. Zie voor een specificatie de bijlage. De kosten voor de programmamanager zijn structureel.

We vragen hiervoor voor maximaal 3 jaar incidentele middelen beschikbaar te stellen zodat de voortgang van het programma geborgd is.

29. Wijkgerichte aanpak de Venen (structureel € 6.000)

In 2019 zijn er verschillende rioolonderzoeken in verschillende wijken opgestart. Dit zijn intensieve onderzoeken geweest, welke eind 2022 zijn afgerond. Hiervan is alle data verzameld en zijn knelpunten in beeld gebracht. Vervolgens is per wijk de urgentie bepaald. Hieruit komen de wijken De Venen en De Wiken als meest urgent naar voren, welke snel en veel rioleringsstrengen(2024/2025) vervangen moeten worden.

De wereld om ons heen verandert, waarbij het Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) aangeeft dat er meer ruimte voor water nodig is (bui 9 i.p.v. bui 8). In de Omgevingsvisie is opgenomen dat, waar we gebieden gaan herstructureren, we inzetten op aantrekkelijke woongebieden. We werken dan tegelijk aan ontmoeting, klimaatadaptatie, energie, sociale problematiek en gezondheid.

Gezien de hoeveelheid riool technische knelpunten in de wijken De Venen en De Wiken en alle ruimtelijke ambities zou het nu een heel logisch moment zijn om de rioolvervanging niet meer incidenteel te doen, maar gaan voor een gecombineerde structurele wijkgerichte aanpak waarbij we de openbare ruimte opnieuw te herinrichten, in aansluiting op onze ambitie in de omgevingsvisie.

Formatie t.b.v. de voorbereiding (300 uur projectleiding en ondersteuning) € 50.000,-
Werkbudget t.b.v. participatietrajecten en daarna technische voorbereiding en uitwerking € 100.000,-

30. Opzetten keurmeesterschap (incidenteel € 130.000, structureel € 50.000)

Het keurmeesterschap is bedoeld om de interne arbeidsmiddelen op een veilig niveau te hebben en te houden. In het kader van de Arbowetgeving dient de werkgever een veilige werkplek en werkwijze te garanderen. Deze wettelijke plicht is tot nu toe nog niet ingericht bij gemeente Smallingerland.

Risico's bij het niet opzetten van het keurmeesterschap:

- Niet voldoen aan Arbowetgeving;
- Onveilige werkplek, met mogelijk lichamelijk letsel, blijvende invaliditeit en zelf dood tot gevolg door vallen, brand, elektrocutie, enzovoort;
- Imagoschade op het goed werkgeverschap gemeente Smallingerland;
- Financiële (gevolg)schade in de vorm van boetes en aansprakelijkheid;
- Risico's op bedrijfsvoering door bv brand, uitvallen apparatuur, etc.

Door het invoeren van het keurmeesterschap wordt aan Arbowetgeving voldaan en worden risico's op met name bedrijfsvoering verkleint.

31. Human Capital (incidenteel € 150.000)

De drie onderdelen van de Human Capital Agenda van de gemeente Smallingerland richten zich op het creëren van kansen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en het stimuleren van inclusief ondernemen. Daarnaast is het van belang dat er (hoogwaardige) werkgelegenheid wordt gecreëerd en behouden in Smallingerland om de economie te bevorderen. De Human Capital Agenda van Smallingerland is onderdeel van de door de gemeenteraad vastgestelde Actieagenda Economie. We vragen in deze kadernota aanvraag concreet aandacht voor het derde onderdeel van de agenda: pilots op het gebied van human capital.

Dit onderdeel van de agenda biedt de mogelijkheid om nieuwe en innovatieve benaderingen te verkennen voor het aanpakken van arbeidsmarktproblemen. Vanuit de Human Capital Agenda zijn middelen gereserveerd om mogelijke pilots te identificeren. We verwachten eind 2023 zicht te hebben op concrete pilots die de arbeidsmarkt van Smallingerland aan kunnen jagen.

Vanuit de Human Capital Agenda zijn er middelen om pilots te identificeren, maar geen middelen om daadwerkelijk pilots uit te voeren. Het succes van Smallingerland Inclusief laat zien dat er potentieel is om de werkwijze te kopiëren naar andere vraagstukken, zoals hoogwaardige werkgelegenheid in relatie tot de HTSM cluster/ICD in Drachten. Om dit verder uit te werken en uit te voeren willen we € 75.000 voor de komende twee jaar reserveren.

32. Open Drachten (incidenteel € 400.000)

In 2022 is vanuit het project Open Drachten een start gemaakt met het implementeren van het merk Open Drachten (citymarketing/citymaking). In september 2022 is de website live gegaan. Daarnaast is er in 2022/23 (in fase 1 van het project) hard gewerkt aan het verder implementeren daarvan: investeren in het netwerk, het laden en zichtbaarder maken van het merk, de optimalisatie van de website en het inspelen op kansen die zich voordoen in het veld. Het doel is om uiteindelijk (wanneer het merk geladen is en er voldoende betrokken bouwpartners zijn) Open Drachten als zelfstandige organisatie te laten functioneren. Hierbij is bewust gekozen voor een organische groei. In de volgende (tweede) fase, die later dit jaar van start zal gaan, zal de focus liggen op het ontwikkelen van een voorstel voor deze organisatie, inclusief implementatieplan. Het doel is eind 2023 het voorstel en implementatie plan voor besluitvorming aan te bieden, waarna het implementatietraject voor de organisatie Open Drachten zal starten. Streven is om deze organisatie begin 2025 operationeel te hebben.

In de aanloop naar dit implementatie traject is er aanvullend budget nodig voor de verdere operationalisering van fase 1, en het opstarten van de tweede fase.

Voor 2023 wordt daarvoor een apart raadsvoorstel ingediend.

Voor de jaren 2024 en 2025 is er additioneel budget nodig voor onder andere een kwartiermaker en het effectueren van de implementatie van de organisatie Open Drachten en diverse marketing activiteiten en evenementen.

Daarnaast voorzien we voor de organisatie Open Drachten een subsidie relatie, waarvoor een structureel bedrag nodig zal zijn. De omvang van het benodigde bedrag wordt naar verwachting begin 2024 duidelijk.

33. Majeure evenementen (incidenteel € 395.000)

In de in 2022 vastgestelde Omgevingsvisie heeft de Raad de ambitie uitgesproken positie van Drachten in het regionale verzorgingsgebied te willen versterken. En ook in te willen zetten op de profilering van Drachten als de innovatie maakstad van Noord-Nederland.

Majeure evenementen aansluitend bij de identiteit van Smallingerland kunnen een belangrijke rol spelen in de realisatie van bovenstaande ambities. Niet alleen omdat zij Drachten | Smallingerland op de kaart kunnen zetten bij een groter publiek en zo de aantrekkingskracht van Drachten op inwoners en bedrijven van buiten vergroten. Maar vooral ook omdat zij de trots van eigen inwoners voeden en zorgen voor een economische impuls van onze bedrijven. Evenementen leveren daarmee ook een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van onze gemeente.

Naar aanleiding van bovenstaande is vanuit de Actieagenda Economie een initiatief gestart om te komen tot een meer structurele en grootschalige evenementenplanning in de gemeente. In dit kader wordt momenteel met de Centrummanager, Platform Gastvrij Smallingerland en de ondernemersverenigingen (HA&IE, OVD, De Kades) verkend welk type majeure evenementen een aanvulling zouden kunnen zijn op hetgeen in Smallingerland al plaats vindt. De uitkomsten hiervan moet resulteren in een evenementenplan voor de komende periode.

Momenteel kunnen de ondernemersverenigingen aanspraak maken op de binnengehaalde reclamebelasting (voor 2023 €105.480) om activiteiten te organiseren. Deze middelen worden onder meer aangewend voor activiteiten in de decembermaand en zijn ontoereikend om grote evenementen te organiseren. Als onderdeel van bovengenoemd traject wordt daarom gekeken naar andere financieringsmodellen waarmee meer middelen kunnen worden opgehaald om activiteiten te organiseren.

34. Cofinanciering Europa (incidenteel € 200.000)

In 2022 is, onder begeleiding van een extern bureau, een traject gestart met als doel een beter beeld te krijgen van de concrete externe financieringsmogelijkheden op nationale en Europese schaal in relatie tot de vastgestelde opgaven. En te bepalen wat nodig is om deze externe financieringskansen daadwerkelijk te benutten. Dit traject zal rond de zomer van 2023 worden afgerond. Dit traject zal onder meer resulteren in 3-5 projectinitiatieven, kansrijk voor externe cofinanciering, die een aanzienlijke versnelling kunnen geven aan de realisatie van onze ambities in de omgevingsvisie.

Het benutten van kansen vraagt dat gemeente Smallingerland ook haar eigen financiering van deze projectinitiatieven op orde heeft. Nationale en Europese subsidieprogramma's hebben namelijk (bijna) altijd als eis dat lokale overheden ook zelf bijdragen in de kosten. Om proactief te kunnen anticiperen op de kansen die Europese en Nationale subsidieprogramma's bieden voor het versnellen van onze eigen ambities, vragen wij de Raad nu al hierop voor te sorteren door eenmalig een bedrag van € 200.000,- vrij te maken. Dit budget kan ingezet worden voor genoemde gemeentelijke (co)financiering van de geïdentificeerde kansrijke projectinitiatieven. In het begrotingsvoorstel van 2024 zullen we de kansrijke projectinitiatieven die (aanstaande zomer) uit de interne verkenning naar voren komen nader specificeren.

35. Oorlogsmonumenten (structureel € 10.000)

In het Van Haersmapark in Drachten, aan de Stationsweg, zijn in de loop der tijd diverse oorlogsmonumenten geplaatst. Na de Tweede Wereldoorlog is eerst een herinneringsmonument geplaatst door de gemeente, op 4 april 1955.

Herinrichting Van Haersmapark

Voor het Van Haersmapark is een herinrichtingsplan in voorbereiding. De monumenten komen in het nieuwe plan op een andere locatie in het park. De vraag doet zich voor of de monumenten na de herinrichting opnieuw in het Van Haersmapark moeten worden geplaatst. De monumenten zijn verscholen onder bomen. Het is geen zichtlocatie. Hierdoor is er een grotere kans op vandalisme. Nu al moet rond 4 mei de graffiti van de monumenten worden gehaald. Ook is er weinig ruimte voor het

defilé op 4 mei. Binnen het park is weinig ruimte voor de circa 1000 – 1200 toeschouwers. Het publiek staat nu veelal buiten het park, op de Stationsweg.

Kiryat Onoplein

Intern heeft overleg plaatsgevonden hoe en of deze ontwikkelingen binnen het Van Haersmapark kunnen worden opgelost, met name ook in het kader van de jaarlijkse dodenherdenking. Om de oorlogsmonumenten een passende nieuwe plek te geven en om de Dodenherdenking op een passende manier te kunnen blijven organiseren, is het noodzakelijk dat een andere locatie wordt gezocht. Verhuizing van de bestaande monumenten, met twee nieuwe is het meest passend op het Kiryat Onoplein in Drachten, bij de vijver. Op die manier krijgen de monumenten een betere zichtlocatie en is er voldoende ruimte voor de bezoekers aan de Dodenherdenking. Hiervoor is het Kiryat Onoplein uitermate geschikt. Daarnaast is er vanuit de woonomgeving voldoende, in ieder geval beter, toezicht op deze monumenten, wat vandalisme voorkomt. Geïnteresseerden vanuit de gemeente en toeristen zullen sneller een bezoek brengen aan deze nieuwe locatie dan aan het Van Haersmapark.

36. Wet inburgering (structureel € 205.000)

Op dit moment wordt gewerkt aan een impactanalyse over de huisvestingstaakstelling in het kader van asielopvang. Om te kunnen voldoen aan deze nieuwe wettelijke taak is uitbreiding van de formatie nodig. Een eerste indicatie is opgenomen en bedraagt € 205.000.

37. Simmerdeis (structureel € 150.000)

Sinds 2007 wordt jaarlijks het Simmerdeis festival georganiseerd in Drachten. De eerste jaren door Schouwburg de Lawei en sinds 2019 door Stichting Simmerdeis. De financiering werd gedaan vanuit de culturele ontwikkelingen.

Het Simmerdeis festival kan in de huidige vorm niet meer georganiseerd worden, de organisatie en financiering van Simmerdeis wordt onder de loep genomen. Wel is duidelijk dat Simmerdeis zonder structurele financiering van de gemeente geen aanspraak kan maken op provinciale subsidie. Daarnaast is er zonder structurele subsidie geen ruimte voor overige externe financiering (fondsen).

38. Fietsvriendelijk Wolwarren (structureel € 5.000)

De Wolwarren/Headammen (tussen Oudega en de Hooidamsbrug) maakt deel uit van het regionale recreatief-toeristische fietsnetwerk en vormt daarin een belangrijke fietsverbinding binnen het Nationaal Park De Alde Feanen. In het kader van de ontwikkeling rondom de Alde Feanen (regio deal) is in 2021 het plan gemaakt om ook de rijbaan van de Wolwarren anders in te richten en aan te passen aan het gebruik (rijbaan fysiek te versmallen en aan weerszijden te voorzien van Secubricks), om daarmee de route fietsvriendelijker en verkeersveiliger te maken. Daarvoor is een bijdrage vanuit de Regiodeal beschikbaar gesteld. De maatregelen kunnen worden gecombineerd met het noodzakelijke wegonderhoud. De beschikbare middelen vanuit de Regiodeal en het onderhoudsbudget zijn echter niet toereikend om de beoogde maatregelen uit te voeren.

39. Actualiseren verkeersmodel (incidenteel € 75.000)

Om de ambities op het gebied van woningbouw en mobiliteit te kunnen toetsen is een actueel verkeersmodel nog. Het bestaande model is verouderd. Daarbij kan met het model worden voldaan aan de eis om de geluidseffecten van wegen te monitoren (omgevingswet).

40. Stimuleren fietsverkeer (structureel € 24.000)

Om de ambities op het gebied van duurzaamheid, gezondheid en leefbaarheid waar te kunnen maken is het stimuleren van het fietsverkeer essentieel. Meer gebruik van de fiets vraagt om betere en veiligere infra voor de fiets. Logischerwijs worden grootschalige ingrepen aan de fietsinfra gekoppeld aan groot onderhoud. De plus die wij willen realiseren zit echter niet in het onderhoudsbudget. Naast subsidie is een structureel bedrag per jaar is nodig om de komende jaren de ambities waar te kunnen maken.

3.9. Personele ontwikkelingen

Met het strategisch personeelsplan worden de gemeentelijke doelstellingen vertaald naar het personeelsbeleid en de behoefte aan personeel (zowel kwantitatief als kwalitatief). De huidige krappe arbeidsmarkt vraagt om een grondige analyse. Te weinig focus kan ertoe leiden dat we in de toekomst op strategische plaatsen niet de juiste personen kunnen aantrekken en/of behouden. In 2023 zijn we als organisatie gestart met een eerste verkenning en het onderzoeken en in kaart brengen van de huidige formatie en bezetting. Op basis van het coalitieakkoord en de organisatie brede programma's hebben we daarin prioriteiten aangebracht, de resultaten daarvan zijn verwerkt in deze kadernota. We willen de strategische personeelsplanning echter niet als eenmalige exercitie neerzetten, maar hier jaarlijks aandacht aan schenken, zodat we een strategisch personeelsbeleid hebben dat gekoppeld is en blijft aan de strategische koers van de organisatie.

In deze paragraaf worden elf voorstellen gedaan voor personele uitbreidingen. Deze voorstellen zijn bestempeld als niet beïnvloedbaar vanwege een van de volgende criteria: Continuïteit van de bedrijfsvoering, verzwaren taken, of nieuwe taken, of dezelfde taak maar met een grotere doelgroep. In bijlage 3 is een uitsplitsing op functieniveau opgenomen.

Geprioriteerde personele ontwikkelingen			Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)			
Onderwerp	Krediet	I/S	2024	2025	2026	2027
41. Financiën op orde		S	-132	-132	-132	-132
42. Sturing en beheersing		S	-462	-337	-337	-337
43. Bestuurs- en managementondersteuning		S	-279	-79	-79	-79
44. Personeelszaken		S	-151	-151	-86	-86
45. Versterken beleid sociaal domein		S	-430	-344	-344	-344
46. Versterken uitvoering sociaal domein		S	-156	-78	-78	-78
47. Versterken fysiek domein		S	-242	-143	-143	-143
48. Versterken basisadministratie		S	-101	-101	-101	-101
49. Versterken beleid openbare ruimte		S	-225	-225	-156	-156
50. Datagedreven werken		S	-430	-195	-195	-195
51. Projectmatig werken		S	-93	-93	-93	-93
Totaal geprioriteerde personele ontwikkelingen incidenteel		I	-	-	-	-
Totaal geprioriteerde personele ontwikkelingen structureel		S	-2.756	-1.933	-1.799	-1.799

41. Financiën op orde

Door de steeds wijzigende wet- en regelgeving, wijzigingen in het gemeentelijke takenpakket is er behoefte aan een extra adviseur financieel beleid om ontwikkelingen goed te kunnen verwerken in ons beleid en ook risico's te kunnen uitsluiten, zowel voor onze eigen organisatie als in samenwerking met verbonden partijen. Op dit moment ontbreekt formatie voor een fiscaal adviseur, door hier middelen voor beschikbaar te stellen kunnen we uiteindelijk met minder dure externe expertise toe. Ook vergroten en borgen we op deze manier het fiscale besef in de organisatie en verkleinen we daarmee fiscale risico's die we lopen.

42. Sturing en beheersing

Het gaat hierbij om de structurele inbedding van een tactisch inkoper en een contractbeheerder, zodat de stappen die zijn gezet in het kader van rechtmatigheid worden geborgd en het risico op onrechtmatigheid wordt beperkt. Ook is uitbreiding van de interne controle functie nodig om de controlefunctie in de organisatie goed in te bedden. Ook wordt de functie van Privacy beheerder structureel uitgebreid om te voldoen aan de wet- en regelgeving.

43. Bestuurs- en managementondersteuning

Structureel gaat het hierbij om het vormgeven van Kabinetszaken en het op orde brengen van Bestuurssecretariaat. Voor 1 jaar wordt een investering gevraagd voor Managementondersteuning omdat hier op dit moment breed in de organisatie behoefte aan is.

44. Personeelszaken

Werving en selectie wordt telkens belangrijker. Het persoonlijk benaderen van potentiële kandidaten is een manier om goede resultaten te behalen bij de werving. Om die reden wordt voorgesteld structureel middelen beschikbaar te stellen voor een Adviseur Werving en Selectie. Naast het werven is ook het behouden van personeel door een aantrekkelijk werkgever te blijven van belang. Om dit te

realiseren is een extra beleidsadviseur HR noodzakelijk. Om de werving en selectie, ook van inhuur opdrachten administratief goed te kunnen borgen is structureel inzet nodig van een administratief medewerker

45. Versterken beleid sociaal domein

De vele ontwikkelingen in het sociaal domein is versterking van de beleidscapaciteit noodzakelijk. Naast drie beleidsadviseurs op diverse beleidsterreinen, wordt een privacy officer specifiek voor het sociaal domein ingezet. In 2024 is er ook behoefte aan een projectleider om het activeringscentrum te implementeren.

46. Versterken uitvoering sociaal domein

Onder andere door uitbreiding van het takenpakket en vanwege uitbreiding van het leeftijds criterium is de omvang van de doelgroep toegenomen en is behoefte aan extra personele inzet in de uitvoering. Het gaat hierbij om een consulent inkomen en een consulent leerplicht en RMC.

47. Versterken fysiek domein

Om aan de wettelijke verplichtingen te voldoen is structurele uitbreiding van de functie adviseur installatieverantwoordelijke noodzakelijk. Daarnaast is er vanwege de toename in juridische werkzaamheden een extra juridisch medewerker vergunningverlening nodig. Denk aan bibob toetsing, afhandeling WOO verzoeken, procesvertegenwoordiging in bezwaarprocedures en passend contact gesprekken. 2024 wordt ook inzet van een beleidsadviseur Economie gevraagd om Smallingerland beter te kunnen profileren.

48. Versterken basisadministratie

Om in het kader van de landelijke aanpak adreskwaliteit de kwaliteit van de basisadministratie te kunnen borgen is een beheerder Basisregistraties Adressen en Gebouwen nodig ook is de een toenemende aanvraag van reisdocumenten die wordt verwacht en is een extra medewerker backoffice nodig om aan de wettelijke eisen te kunnen blijven voldoen.

49. Versterken beleid openbare ruimte

Voor de duur van twee jaar is een werkvoorbereider kunstwerken nodig om het benodigde onderhoud van kunstwerken goed in beeld te brengen en te houden. Verduurzamen en biodiversiteit zijn onderwerpen die niet meer weg te denken zijn in deze tijd en ook wettelijke eisen met zich meebrengen. Om die reden wordt structureel ingezet op een adviseur Biodiversiteit en Flora en Fauna. Ook andere (complexe) onderwerpen zoals Stikstof, PFAS, Energie, Bodem, (verkeers)geluid, vragen de nodige aandacht. Om dit goed te kunnen borgen is structureel een adviseur fysieke leefomgeving nodig.

50. Datagedreven werken

Sturen op data en informatie op orde hebben wordt steeds belangrijker en brengt ook verplichtingen met zich mee in het kader van Bag, Bgg, Archiefwet en WOO. Het is belangrijk dat de gemeente aansluit op de AVG en ook informatieveiligheid borgt en tijdig kan anticiperen. Daarnaast moet de gemeente voldoen aan de eisen van de Waarderingskamer en het tijdig bekendmaken op de OZB-aanslagen, zodat de keten niet stagneert (waterschap). Om dit te borgen wordt ingezet op een informatieconsulent, een data engineer en een WOZ taxateur.

51. Projectmatig werken

We werken vaker projectmatig waardoor de beschikbare formatie niet toereikend is en er vaker gekozen wordt voor dure inhuur. Door structureel in te zetten op de uitbreiding van de formatie projectleiders kan de inhuur, die vaak uit incidentele middelen gedekt wordt, verminderd worden.

4. Bijlagen

4. Bijlagen	25
<i>Bijlage 1: Centrumvisie</i>	26
<i>Bijlage 2: Ambitieniveau publieke handhaving</i>	29
<i>Bijlage 3: Uitsplitsing personele ontwikkelingen</i>	33

Bijlage 1: Centrumvisie

Inleiding

Door de gemeenteraad is in 2022 de 'visie Centrum Drachten' vastgesteld. Deze visie zal worden uitgewerkt in een meer concreet 'gebiedsprogramma Centrum Drachten'. Voortuitlopend hierop is het van belang dat nagedacht wordt over gemeentelijke financiering en subsidieverwerving. Doel van deze notitie is om betrokkenen een beeld te geven van de investeringsopgave.

Gebiedsprogramma kort samengevat

Het gebiedsprogramma Centrum betreft het realiseren van de doelstellingen uit de centrumvisie. De doelstellingen zijn in de centrumvisie samengevat in 8 punten en 5 kernwoorden:

1: compact detailhandelscentrum & transformeren winkelvastgoed	}	1: intenser bebouwd/gebruikt
2: vergroten functiemix, gebiedsprofielen en meer wonen		2: veelzijdiger
3: optimaliseren boodschappenaanbod		3: socialer (ontmoeten)
4: centrum goed bereikbaar en eenvoudig parkeren		4: aantrekkelijker
5: verblijfskwaliteit vergroten		5: herkenbare identiteit
6: vergroening en klimaatadaptatie		
7: identiteit zichtbaar maken		
8: samenwerking vergroten		

Het centrum krijgt een transformatie die recht doet aan het feit dat Drachten in omvang de 2^e stad is van Friesland. We kunnen de centrumvisie ook samenvatten als "meer stad en minder dorp". Het toekomstige centrum is veel "rijker" dan een plek om boodschappen te doen. Het heeft een veelzijdiger aanbod en biedt een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Het weet meer dan nu te bieden aan jeugd, ouderen, werkenden, bewoners en bezoekers. Functies als wonen, werken, cultuur, leisure, onderwijs en zorg worden versterkt. De bebouwing is intenser en de openbare ruimte wordt intenser benut. De openbare ruimte wordt aantrekkelijker om te verblijven en er is meer gelegenheid elkaar te ontmoeten. Het centrum is de 'huiskamer/ontvangstruimte' van de stad. Het toekomstige centrum straalt in gevoelsbeleving uit wat Drachten/Smallingerland wil zijn en laat tegelijkertijd ook zien wat de historie was. Smallingerland wil sociaal zijn en zich richten op de innovatieve maakindustrie. Twee thema's die we willen terug herkennen in de functies, architectuur van de gebouwen en de plannen voor de openbare ruimte. Plekken en gebouwen die nu aan het verloederen zijn worden getransformeerd.

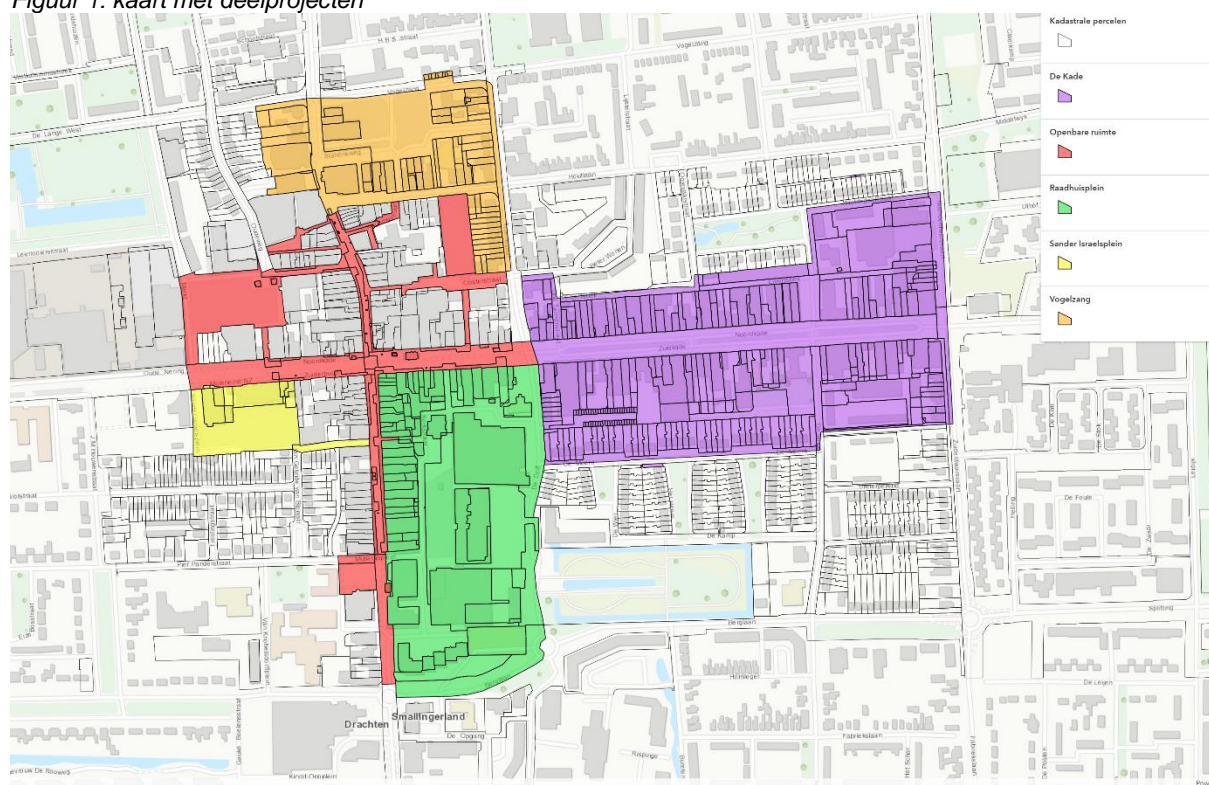
Toelichting op de genoemde bedragen

- Alle bedragen zijn voorlopig en indicatief. De centrumvisie wordt op dit moment concreet vertaald naar programma's, projecten en plannen. De genoemde bedragen zullen veranderen zodra het programma concreter wordt. Rekening moet worden gehouden met een onzekerheidsmarge van +/- 25%;
- Het transformeren van het centrum is een proces van lange adem. We maken nu plannen voor de komende 15 jaar. De scope van de investeringsopgave is dus ca 15 jaar (2023 t/m 2037);
- In onderstaande investeringsopgave zijn twee projecten voor maatschappelijk vastgoed opgenomen. De plannen voor renovatie en uitbreiding van het Museum zijn concreet. Plannen of gedachten over een gebouw met bibliotheek eventueel gekoppeld aan een ontmoetingscentrum voor innovatieve maakindustrie en onderwijs moeten nog concreet gemaakt worden maar zijn in deze besprekingsversie van de investeringsopgave opgenomen, omdat investeren in dergelijke functies een belangrijke bijdrage aan de doelstelling van de centrumvisie kan leveren;
- De onder punt 4 genoemde bedragen betreffen de 'maatschappelijke investeringen'. Investeringsopgaven in de openbare ruimte en investeringen in onrendabele ontwikkelingen, die niet door marktpartijen zullen worden opgepakt. De onder punt 4 genoemde bedragen betreffen onrendabele investeringen, die eveneens niet door grondopbrengsten, of bijdragen uit de markt kunnen worden terugverdiend. M.a.w. het 'tekort' dat op de totaalontwikkeling resteert, nadat marktpartijen zijn uitgedaagd zo veel mogelijk kosten op zich te nemen. Naast de onder punt 4 genoemde bedragen wordt er dus door marktpartijen (projectontwikkelaars of vastgoedeigenaren) geïnvesteerd.

- De gemeente kan deze kosten niet (volledig) zelf dragen en is daarom voor een belangrijk deel afhankelijk van cofinanciering van bijvoorbeeld provincie, Rijk of Europa.

Investeringsopgave per deelproject

Figuur 1: kaart met deelprojecten

I. Gebiedsontwikkeling Noord Oost (Vogelzang)

Dit deelproject vormt een belangrijk sleutelproject voor de visie. In het noordelijk deel van het centrum ontbreekt een goed functionerend bronpunt. Mede door de verouderde architectuur, blinde gevels en gebrek aan verblijfskwaliteit vormt de noordzijde van het centrum het grootste knelpunt om te komen tot een goed functionerend centrum. Een opwaardering van het bronpunt met een veel intensievere bebouwing en veelzijdiger functionaliteit moet zorgen dat het noordelijk deel van het centrum niet verder weg zakt, maar juist een belangrijke impuls geeft aan het realiseren van de doelstellingen van de centrumvisie. Het betreft een stedelijk herontwikkeling van ca 20.000 m² waarvan 4.000 tot 6.000 m² (her) ontwikkeling op maaiveld niveau. Een voorlopige inschatting is dat de herinrichting van de openbare ruimte uit grondopbrengsten kan worden terugverdiend. Daarnaast is een gebouwde parkeervoorziening nodig van 400 p.p. Bij een onrendabele top per parkeerplaats van € 60.000 geeft dit een onrendabele top van € 24 miljoen. Het onrendabel verwerven van bestaand vastgoed in dit gebied wordt vooralsnog geraamd op € 6 miljoen. Samen ramen we de onrendabele top van deze gebiedsontwikkeling op **30 miljoen**.

II. Organische gebiedsontwikkeling de Kaden

Ook dit deel van het centrum kent een meervoudige problematiek. Er zijn sociale problemen, veiligheidsproblemen, verkeersproblemen. Het gebied gaat achteruit. Het gebied drijft verder te veloderen en de investeringsbereidheid van ondernemers staat onder druk. Er zijn impulsen nodig om het gebied weer in een positieve flow te krijgen. Zonder regierol en investeringen van de gemeente zal een neerwaatse spiraal zich doorzetten. Totale onrendabele investering wordt vooralsnog geraamd op € **10 miljoen**. Onderdeel van de ontwikkelstrategie is het opkopen van bestaand vastgoed om het vervolgens te herontwikkelen naar onder andere woningbouw. Daarmee ontstaat publieke regie op een via de private lijn onhaalbare herstructureringsopgave.

III. Gebiedsontwikkeling raadhuisplein en omgeving

Het raadhuisplein is het belangrijkste plein van Drachten. De verblijfskwaliteit is echter ondermaats. Bezoekers worden onvoldoende 'vastgehouden'. Het raadhuisplein wordt

daarom heringericht. Parkeerplaatsen op maaiveld verdwijnen. De aanlooproutes worden vergroend. Ter plaatse van bestaand vastgoed vind een herontwikkeling plaats met toevoeging van woningen. De totale onrendabele investering wordt vooralsnog geraamd op € **5 miljoen**.

IV. Gebiedsontwikkeling Sander Israelsplein

De herinrichting van de openbare ruimte kan naar verwachting worden terugverdiend uit grondopbrengsten. De onrendabele top bestaat uit aankoop en sloop van bestaand vastgoed. De onrendabele top wordt geraamd op € **5 miljoen**.

V. Openbare ruimte hoofdwinkelgebied

Investerings in de openbare ruimte zijn nodig om het verblijfs- en vestigingsklimaat te verbeteren. We gaan uit van handhaven van het grootste deel van de openbare inrichting. Op sommige plekken wordt een upgradering van de openbare ruimte voorzien. Daarnaast zal in kader van waterbeheersing maatregelen genomen moeten worden. We gaan vooralsnog uit van een investering van € **2,5 miljoen**.

VI. Openbare ruimte aanlooproutes

Deze gebieden dienen een veel groener, veiliger karakter te krijgen. Ook zijn er verkeersaanpassingen nodig naarmate het centrum intenser wordt gebruikt. Voorlopige indicatie is een investering van € **4 miljoen**;

VII. Functiemanagement, verplaatsingen, vastgoedontwikkeling derden

Herontwikkeling van sterk verwaarloosde en niet functionele architectuur zal een belangrijke bijdrage moeten leveren aan de doelstellingen van de centrumvisie. De markt zal gewenste ontwikkelingen in veel gevallen niet oppakken omdat dit gecompliceert is of onrendabel is. Een proactieve ondersteuning vanuit de gemeente kan veel gewenste ontwikkelingen helpen versnellen. Daarbij is aandacht nodig voor gewenst functionele veranderingen. Om compacter detailhandelszone te krijgen en om een intenser en veelzijdiger programma naar centrum te tekken zal actief moeten worden herontwikkeld op diverse locatie. Sommige functies dienen uit het centrum te worden verplaatst of dienen verplaatst te worden binnen het centrum. Daar waar dit voor de markt onrendabele ontwikkelingen zijn zullen ontwikkelingen actief door gemeente gestimuleerd moeten worden door verplaatsingssubsidies, gevelsubsidies of actief te verwerven en te herontwikkelen. Ook is een proactieve en faciliterende houding richting initiatiefnemers van belang. Over de komede 15 jaar ramen we een hiermee samenhangende onrendabele investering van € **10 miljoen**.

VIII. Centrummanagement

Om detailhandel en horeca te laten floreren wordt het bestaande centrummanagement voortgezet en aangepast aan nieuwe inzichten. We gaan uit van een jaarlijkse bijdrage van de gemeente. 15 jaar x € 100.000 = € **1,5 miljoen**

IX. Maatschappelijk vastgoed : Museum Dr8888

uitbreiding en renovatie € **11 miljoen** (2500 m² x 4200)

X. Maatschappelijk vastgoed : Bibliotheek / ontmoetingsgebouw creatieve maakindustrie

4.000 m² x 5.500 = **22 miljoen**

Totaal gebiedsprogramma centrum: € 101 miljoen

Bijlage 2: Ambitieniveau publieke handhaving

Aanleiding en beoogde effecten

De coronapandemie en het beroep dat er sindsdien op onze boa's wordt gedaan, hebben aangetoond dat verdere professionalisering nodig is. Zowel op capaciteit als op werkwijze. Rondom de verkiezingen van 2022 hebben we door middel van het "Overdrachtsdocument" uw raad geïnformeerd over de bestaande knelpunten in de organisatie. Eén van deze knelpunten betrof het op orde brengen van de handhavingscapaciteit, om te kunnen voldoen aan de minimale wettelijke eisen. Dit in afwachting van het te verrichten benchmark onderzoek.

Inmiddels is het benchmark onderzoek verricht. Het onderzoek laat kort gezegd zien dat de huidige handhavingscapaciteit van de gemeente Smallingerland een laag ambitieniveau reflecteert. Het onderzoek laat ook zien welke capaciteit past bij vergelijkbare gemeenten en hogere ambitieniveaus dan het huidige. In dit raadsvoorstel wordt een drietal scenario's geschetst, met de voor- en nadelen van elk scenario, de te verwachten verbeteringen en de daarbij bijbehorende kosten.

Een lage capaciteit qua ambitieniveau heeft niet alleen maar effect op de bezetting, dus de dagen waarop we handhavingstaken uit kunnen voeren. Het heeft namelijk ook effect op de manier van werken. Hoe minder tijd we hebben, hoe meer we genoodzaakt zijn om ons te laten leiden door de waan van de dag. Hoe meer tijd we hebben, hoe meer we de gewenste verbindende rol naar onze inwoners op kunnen pakken.

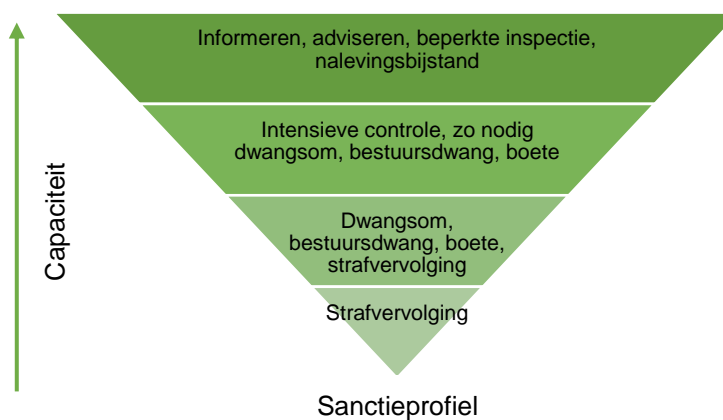
Argumenten

Professionaliseren handhaving

Rondom de verkiezingen van 2022 hebben we door middel van het "Overdrachtsdocument" uw raad geïnformeerd over de bestaande knelpunten in de organisatie. Eén van deze knelpunten betrof het op orde brengen van de handhavingscapaciteit, om te kunnen voldoen aan de minimale wettelijke eisen. Dit in afwachting van het te verrichten benchmark onderzoek. In het akkoord "Mei elkoar dogge wy mear" is opgenomen; *"De coronapandemie en het beroep dat er sindsdien op onze boa's wordt gedaan hebben aangetoond dat verdere professionalisering nodig is."*

Samenwerkingsgerichte handhaving

De huidige handhavingscapaciteit brengt mee dat er momenteel met name activiteiten- en procesgericht wordt gewerkt. Deze activiteiten- en procesgerichte werkwijze kenmerkt zich door een melding gestuurde aanpak en een beperkte informatiepositie. De hoeveelheid handhavingscapaciteit hangt mede samen met de mate waarin omgevingsgericht gewerkt kan worden aan de te realiseren effecten op een veilige leefomgeving voor inwoners, ondernemers en bezoeker. De aanvullende capaciteit is nodig om de ontwikkeling te maken. In de benchmark (pagina 6 t/m 8) staat nader geconcretiseerd wat hiermee bedoeld wordt en het schetst een vergelijkend beeld van beide.

Bovenstaande sanctieprofiel reflecteert de mate van inzet, gerelateerd aan het werk dat gedaan kan worden. Hoe minder inzet, hoe meer de focus noodgedwongen louter ligt op strafvervolgning, boete

e.d. Hoe meer inzet, hoe meer de focus kan worden gelegd op informeren, adviseren, beperkte inspectie, nalevingsbijstand.

Veiligheidsbeleving

Veiligheid en vertrouwen zijn de smeerolie voor de samenleving: als mensen zich veilig weten en vertrouwen hebben, betekent dit meer woon- en leefplezier. We hebben al onze partners nodig om de veiligheid en veiligheidsbeleving van onze inwoners en ondernemers te borgen en te bevorderen. Preventie en een goede samenwerking in het sociaal domein zijn daarbij leidend. Onderzoeken wijzen uit dat het zichtbaar zijn in wijken en dorpen door handhaving bijdraagt aan de veiligheidsbeleving van inwoners, de manier waarop inwoners de veiligheid waarnemen en beleven.

Ambities Kernbeleid Veiligheid

Het ambitieniveau van scenario 3 sluit aan bij de ambities van het Kernbeleid Veiligheid 2023-2026 en de vastgestelde prioriteiten en strategische thema's, zoals door de gemeenteraad aangenomen op 18 april 2023.

Politie legt de focus op haar kerntaken en strengere regels omtrent veiligheid

Bij de Nationale Politie en daarmee ook de eenheid Noord-Nederland, is begrijpelijkerwijs -al jaren- een capaciteitsverschuiving gaande naar de inzet op haar kerntaken. Het benchmark onderzoek noemt onder meer de afnemende inzet van de politie rondom evenementen. Daar komt bij dat de landelijke wettelijke regels omtrent (het kunnen borgen van de) veiligheid strenger zijn geworden, dit is een brede ontwikkeling. Hierdoor wordt meer een beroep gedaan op de gemeentelijke handhaving.

Gastvrij

We willen toegankelijk en goed bereikbaar zijn voor inwoners en ondernemers. We willen luisteren met aandacht en oprechte interesse naar elkaar. Zodat we makkelijk, goed en écht contact met elkaar kunnen hebben. Er is sprake van gelijkwaardigheid en positieve feedback in het contact tussen inwoner, ondernemer en gemeente. We zijn ons bewust dat regels noodzakelijk zijn, maar soms niet helpen. Dan zijn we respectvol en kijken we met elkaar met een open blik naar wat er wel kan.

Inhoud van het benchmark onderzoek

Algehele conclusie

Het benchmark onderzoek concludeert dat team handhaving van de gemeente Smallingerland staat voor de opgave om te groeien naar integrale handhavers die verbinding maken met zowel de interne en externe partners, als met de bewoners en ondernemers van de gemeente. Er wordt geadviseerd om van een voornamelijk activiteitengerichte organisatie toe te werken naar een volledig samenwerkingsgerichte organisatie. Om dat te bereiken is toename van de formatie noodzakelijk.

Huidige capaciteit

- In het benchmark onderzoek wordt uitgegaan van een huidige aanwezige bezetting van 7,5 fte, echter dit is achterhaald. Momenteel bedraagt de bezetting 6,5 fte. Dit komt onder andere door overgang van taken in het kader van parkeerbeheer.
- In het benchmark onderzoek is (nog) niet meegenomen de door uw raad structureel beschikbaar gestelde middelen ten behoeve van de professionalisering van de handhaving in de begroting 2023-2026. Naar formatie vertaald bedraagt dit 2,25 fte. Deze middelen zijn beschikbaar, echter de formatie is momenteel niet ingevuld.
- De huidige bezetting van 6,5 fte, vermeerderd met 2,25 fte betekent een actuele huidige formatieve bezetting van 8,75 fte.

Benchmark / benodigde capaciteit

- In het benchmark onderzoek wordt, bij een capaciteitsaanvulling van inhoudelijke aandachtsgebieden (exclusief zevendaagse inzetbaarheid), uitgegaan van een uitbreiding naar 13,4 fte.
- In het benchmark onderzoek wordt, bij een capaciteitsaanvulling van zowel inhoudelijke aandachtsgebieden als zevendaagse inzetbaarheid, uitgegaan van een uitbreiding naar 15,73 fte.

Scenario's

In navolging van de beoogde effecten, de genoemde argumenten, de actuele situatie en de geadviseerde capaciteitsaanvulling, wordt uw raad geadviseerd om het ambitieniveau van de publieke handhaving te bepalen. Dit faciliteren we door u een drietal scenario's voor te leggen.

Benodigde capaciteit conform benchmark	Huidige capaciteit in fte	Benodigde aanvullende capaciteit	Totale capaciteit
1. Continuering huidige situatie	8,75 fte	0 fte	8,75 fte
2. Aanvullen capaciteit exclusief zevendaagse bezetting	8,75 fte	4,65 fte	13,4 fte
3. Aanvullen capaciteit inclusief zevendaagse bezetting	8,75 fte	6,98 fte	15,73 fte

Scenario 1. Het huidige ambitieniveau continueren

Dit scenario houdt in dat uitgegaan wordt van de huidige capaciteit. De genoemde effecten zullen in dit scenario uitblijven. We gaan door zoals we deden.

Scenario 2. Het ambitieniveau verhogen conform het benchmark onderzoek, exclusief zevendaagse aanwezigheid.

Dit scenario houdt in dat uw raad ervoor kiest om de huidige capaciteit aan te vullen met de geadviseerde capaciteit uit de benchmark, voor wat betreft de inhoudelijke taken. De inhoudelijke taken zijn het wijkgericht werken, Drank- en Horecawet, evenementen, Jeugd, parkeren en toezicht op water en groen. De benodigde aanvullende capaciteit bedraagt 4,65 fte, financieel vertaald betekent dit € 284.000 aan structurele middelen.

Scenario 3. Het ambitieniveau verhogen conform het benchmarkonderzoek, inclusief zevendaagse aanwezigheid.

Dit scenario houdt in dat u kiest om de huidige capaciteit aan te vullen met de geadviseerde capaciteit uit de benchmark, voor wat betreft zowel de inhoudelijke taken als de zevendaagse bezetting. De benodigde aanvullende capaciteit bedraagt afgerond 7 fte, financieel vertaald betekent dit € 427.000 aan structurele middelen.

Nadere toelichting capaciteitsaanvulling

In het Benchmark onderzoek is een nadere concretisering beschreven van onderstaande capaciteitsadviezen. Daar valt te lezen dat er onder meer rekening is gehouden met kansen op samenwerking met andere gemeenten, seizoensgebonden inzet en andere efficiëntieslagen.

- Voor een zevendaagse aanwezigheid van boa's tussen 08:00 en 22:30 te realiseren wordt een capaciteitsaanvulling van 2,33 fte geadviseerd. Het huidige werkaanbod is gestegen, mede gezien de terugtrekkende beweging van de politie uit leefbaarheidskwartiers.
- Op basis van de leefbaarheidsproblematiek en de ervaringen bij andere gemeente wordt geadviseerd om inzet van 6 dagdelen per week per wijk te hebben. Er wordt een capaciteitsaanvulling van 1,6 fte geadviseerd. Hiermee kunnen de meldingen worden verwerkt en is er aandacht voor de vaste handhavingsthema's zoals jeugdoverlast, honden, afval, leefbaarheid.
- Het aantal horecagelegenheden in Smallingerland is vrij hoog. De concentratie van deze gelegenheden rond met name het gebied van De Kaden trekt veel (jeugd) uitgaanspubliek uit de gehele provincie Fryslân. Er wordt een capaciteitsaanvulling van 1,2 fte geadviseerd.
- De politie legt zich steeds meer toe op haar kerntaken, deze ontwikkeling vraagt steeds meer inzet van het handhavingsteam op onder andere evenementen. Er wordt een capaciteitsaanvulling van 0,7 fte geadviseerd.
- Er wordt momenteel beperkte inzet gepleegd op water- en groengebieden. Er wordt een capaciteitsaanvulling van 0,7 fte geadviseerd.
- Er wordt momenteel 4 avonden in de week ingezet op jeugdoverlast. Om ook de wijkgerichte aanpak van jeugd te versterken, wordt een capaciteitsaanvulling van 1 fte geadviseerd.
- De gemeente Smallingerland heeft geen reguliere formatie beschikbaar voor parkeerhandhaving, vergelijkbare gemeenten beschikken hier wel over. De huidige inzet op parkeerhandhaving gaat ten koste van andere terreinen. Er wordt een capaciteitsaanvulling geadviseerd van 0,8 fte.
- Totaal 8,23 fte capaciteitsaanvulling geadviseerd.

Brede inzetbaarheid

Bij de gemeentelijke handhaving van de gemeente Smallingerland en die van gemeenten met vergelijkbare grootte, is het noodzakelijk dat medewerkers breed inzetbaar zijn. Dit betekent dat er gewerkt wordt volgens het principe van integrale handhaving, medewerkers zijn inzetbaar op alle aandachtsgebieden.

De omvang van de deeltaken is bij gemeenten van onze omvang dermate gering, dat specialismen beperkt mogelijk is. Dit maakt dat er generiek geworven wordt en niet, bij wijze van spreken, specifiek voor evenementen dan wel groengebieden etc. Om deze reden hebben wij geen 'tussenvariant' tussen scenario 1 en scenario 2 beschreven, wij adviseren wij u om de capaciteitsaanvulling op de specifieke terreinen te zien als één geheel. Dat geldt uiteraard niet voor de zevendaagse aanwezigheid.

Bijlage 3: Uitsplitsing personele ontwikkelingen

Geprioriteerde personele ontwikkelingen		Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)			
Onderwerp	Functie	2024	2025	2026	2027
Financiën op orde	Fiscaal adviseur	34	34	34	34
Financiën op orde	Adviseur financieel beleid	98	98	98	98
Sturing en beheersing	Medewerker interne controle	138	138	138	138
Sturing en beheersing	Privacybeheerder	69	69	69	69
Sturing en beheersing	Inkoop tactisch	130	130	130	130
Sturing en beheersing	Inkoop contractbeheer	125			
Bestuurs- en managementondersteuning	Kabinetszaken	59	59	59	59
Bestuurs- en managementondersteuning	Bestuursondersteuning	20	20	20	20
Bestuurs- en managementondersteuning	Managementondersteuning	200			
Personeelszaken	Adviseur Werving en selectie	86	86	86	86
Personeelszaken	Beleidsadviseur HR	65	65		
Personeelszaken	Administratief medewerker DAS	55	55	55	55
Versterken beleid sociaal domein	Projectleider activeringscentrum	86			
Versterken beleid sociaal domein	Beleidsmedewerker naar school	69	69	69	69
Versterken beleid sociaal domein	Privacy officer soc. Domein	78	78	78	78
Versterken beleid sociaal domein	Beleidsadviseur	197	197	197	197
Versterken uitvoering sociaal domein	Consulent inkomen	78			
Versterken uitvoering sociaal domein	Consulent leerplicht en RMC	78	78	78	78
Versterken fysiek domein	Beleidsadviseur Economie	99			
Versterken fysiek domein	Juridisch medewerker vergunningverlening	86	86	86	86
Versterken fysiek domein	Adviseur installatieverantwoordelijke	57	57	57	57
Versterken basisregistratie	BAG beheerder	46	46	46	46
Versterken basisregistratie	Medewerker Backoffice	55	55	55	55
Versterken beleid Openbare ruimte	Beleidsmedewerker Biodiversiteit	87	87	87	87
Versterken beleid Openbare ruimte	Adviseur Fysieke leefomgeving	52	52	52	52
Versterken beleid Openbare ruimte	Medewerker Kunstwerken	69	69		
Versterken beleid Openbare ruimte	Adviseur Flora en Fauna	17	17	17	17
Datagedreven werken	Informatieconsulent	235	78	78	78
Datagedreven werken	Data engineer	39	39	39	39
Datagedreven werken	WOZ taxateur	156	78	78	78
Projectmatig werken	Projectleider	93	93	93	93
Totaal		2.756	1.933	1.799	1.799